

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНСИЭЛИ

2016 сыл
Сэттинньи
11 күнэ
Бээтинсэ
№ 130-131 (10526)

12+

1935 сыл алтынньы 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улуунун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастыг хаһыата»

Бэлиэ түгэн

нияттан көһөн кэлбиттэр. Икки бырааттаах, онтон Фред өлбүтэ, иккинэ Роберт биллэрин баар. Улахан эдьийиэ Мэриэнн Трамп-Бэрри федеральной апелляциянай суут судьуйата, балта Элизабет.

Дональд Трамп үстэ кэргэннэнэ сылдыбыта, бастакыта Ивана Трамп (1977-1991 сс.), иккинэ Марла Мейплз (1993-1999 сс.), үсүһэ, билинни кэргэнэ, Меланья Трампы кытта 2005 сылтан биригэ олорор. 5 оҕолоох: Дональд Трамп-младший, 1977 с. төрүүх, Иванка Трамп 1991 с. төрүүх, Эрик Трамп

найдык бу партиятан кандидатынан билгэргэнэн турар.

Миллиардер Трамп 2015 с. түмүгүнэн Форбс сурунаал рейтингер АХШ-ка 133-с миэстэни ылбыта, 4,1 млрд. доллар баайдааҕа — дуоллааҕа биллэр. Кинини АХШ салайар элита, республиканскай партия чөмчөкөтүн киллэрэн турар, отой ылымматаҕа. Онон бу кыайыгыгар Трамп быһаччы норуокка тахсан сүүрүн эрэннэригин, ол эбэтэр хас биридии американаец интэриэһин көрүөм-истиэм диэни ылыннарбыта сүүрүн куоһурунан буолла. Маныха Хиллари Клинтон тас поли-

2016 сыл Россияҕа — Киинэ сыла

КИИНЭ ОҕО ХАРАБЫНАН

2016 сыл Россияҕа киинэ сыла биллэриллэн, улууспутугар араас хабааннаах тэрээһиннэр ытытыллар.

Сэттинньи 2 күнүгэр Нам сэлээннэтигэр «Сардаҕа» кинотеатрга киинэ уонна эбии үөрэхтээһин сылын чэрчитинэн оҕолорго аналлаах «Мир моими глазами» диэн фестиваль буолан ааста. Ахсынньыга Нам улуунун оскуолаларынан сайаапкалар ытытыллыбыттар. Оҕолор эрдэ киинэ, видео-роликтары устан тэрийээчилэргэ тиксэрибиттэр. Сарсыарда 9 чаастан кэлбит дьон бэлиэтэннилэр, 10 ч. фестиваль үөрүүлээх аһылыгыта буолла. Оҕолор кылгас эбэрдэ кэнсиэр көрдөрдүлэр.

Эбиэккэ диэри төрөппүттэрин, учууталларын кытта «Фабрика мультфильмов» диэн куонкурууска мульттик онордулар. 4 хайысханан үлэлээтилэр: пластилиннан, накладной куукулаларынан уонна леги-конструкторынан анимация. Барыта 86 оҕо кытылыны ылла. «Түөлбэ» оҕо киинин эбии үөрэхтээһин үлэһиттэрэ маастар-кылаастары көрдөрдүлэр.

Эбиэт кэннэ наҕараадалааһын буолла. «Бастыг тэттик киинэ», «Бастыг анимационнай киинэ», «Бастыг социальнай ролик» диэн хайысхаҕа 33 үлэ кирибит. Ус киһиттэн турар дьүүлүүр субэ: Нам културатын управлениетын режиссера В.Е. Евсеев, Захар Винокуров аатынан оҕо искусствотын оскуолатын преподавателэ Я.К. Христофорова, «Түөлбэ» оҕо киинэ эбии үөрэхтээһин тэрилтэ уһууһааччыта, «Юный мультипликатор» студия салайааччыта Е.П. Федорова үлэлэри сыаналаатылар.

«Бастыг анимационнай киинэ» 1 Хомустаах «Сайды» студиятын оҕолоро, «Бастыг тэттик киинэ» Нам 1-кы №-дээх оскуолатын 7-с кылааһын үөрэнээччилэрэ, «Бастыг социальнай ролик» «Түөлбэ» оҕо киинин «Юный мультипликатор» куруһуок иитиллээччилэрэ буоллулар. «Бастыг оруол» номинация хаһаайыттарынан табыстылар: 6-с кылаас үөрэнээччилэрэ Родион Тимофеев, Костя Алексеев, Наина Шестакова. Бастакы степеннээх лауреат аатын ыллылар: «Юный мультипликатор» куруһуок иитиллээччилэрэ Алтан Иванов, «Түөлбэ» оҕо киинин «Саһарҕа» телестудия бөлөҕө, Намнааҕы гимназия «ГИД» бөлөҕө. Иккис степеннээх лауреат аатын сүктүлэр: Чурапчы улуунун «Үөрүү» студия бөлөҕө, 1-кы Хомустаах «Сайды» студия иитиллээччилэрэ. Күннэй Омина үһүс степеннээх лауреат аатын ылла.

Кыайылылаахтары 2000 тыһ. солк. суумалаах сертификатынан наҕараадалаатылар.

Тэрээһин хас биридии кыттыбыт оҕо өйдөбүнүк бэлиэ түгэни хаалларда.

«Түөлбэ» оҕо киинин эбии үөрэхтээһин үлэһиттерин ааттарыттан күөс-көмө буолбут Дьоккуускай куорат «Синема» кинотеатрыгар, «Нам улууһа» дьээ кэргэн уонна ыччат политикатын управлениетын салайааччытыгар Ю.П. Жергинаҕа махтал тыллари тиэртилэр.

Аксинья ТАТАРИНОВА

ДОНАЛЬД ТРАМП — АХШ 45-С ПРЕЗИДЕНЭ

Бастатан турар, бу быыбардар тула ватсабынан элбэх сурах-сэдьик тарҕаммытын бэлиэтиэххэ наада. Америка төһө да биһигиттэн отой ыраах сыһытын иннигэр, саха дьоно сүрдээһин сэргээн Трамп кыайытын сүрэххэ чугас ылыннылар. Ол эрэн гута бири көннөрүүххэ наада: бэҕэһэ ватсабынан Нам уола Семен Адамов сахалартан бастакынан Трампы илии тутуһан кыайынан эвэрдэлээбитин курдук кэпсэтилэр. Дьин иһигэр, Семен Адамов Аммантан төрүттээҕэ билиннэ, аны туран кини Дональд Трамп илиитин түөрт сыл анараа өттүгэр «National Business Congress» диэн Калифорнияҕа ытытыллыбыт бизнес-конференцияҕа көрсөн тутуспут эбит. Ол туһунан СИА-ҕа Семен Адамов бэйэтэ иһитиннэрибит.

Оттон Трамп кыайыта дьинчаччы. 18 ый хатыһылаах, этиһиллээх-охсуһулаах, иһирдье-таһырдыа бырахсылаах быыбар иннинээҕи хампаанньа түмүгүнэн Трамп быыбардааччылар 279 куоластарын (булгуччулаах боруок 270) ситиһэн итэҕэтиллээхтик кыайда, оттон уотарсааччыта Хиллари Клинтон 218 куолаһы ылан, хотторбутун билинэн Трампы телефонунан эвэрдэлээбитин иһитиннэрдилэр.

Инньэ гынан, АХШ 45-с президентэ Дональд Трамп хантан хааннаабын, кимтэн кииннээһин ааҕааччы барыта билбэт буолуон сөп. Трамп 1946 с. бэс ыйын 14 күнүгэр Куинси куоракка (Нью Йорк штат) төрөөбүтэ. Кини эһэлээх эбэтэ АХШ-ка 1885 с. Герма-

1984 с. төрүүх, Тиффани Трамп 1993 с. төрүүх, Бэррон Трамп 2006 с. төрүүх. Телевизорга Дональд Трамп аттыгар аччыгы уола Бэррон турарын көрбүт буолуохтааххыт.

АХШ 45-с президентэ наука бакалавра степеннээх, Фордемскай университетэ, Нью-Йорктааҕы байыаннай академияны, бизнес Уортонскай уонна Кью-Форест оскуолаларын үөрэнэн бүтэрбитэ биллэр.

Кини политической карьерата соһуччу саҕаламмыта, Америкаҕа Трампы, бастатан турар, бизнесмен-миллиардер быһытынан биллэлэрэ. 2015 с. бэс ыйын 16 күнүгэр АХШ президентигэр турунарын бары да соһуйа истибиттэрэ. Онтон 2016 с. ыам ыйыгар республиканскай партия праймерийыгар соһуччу кыайан, ити сыл от ыйын 18-21 күннэригэр буолан ааспыт партиянай сьезкэ официаль-

тикаҕа олус агрессивнай тыла-өһө, аны дойду иһигэр Клинтоннар дьээ кэргэннэригэр элбэх скандал, саралааһыннар тахсаннар, хотторуу кыһытын-абатын тутан хаалла.

Сэттинньи 8 күнүгэр, быыбар мунутуур чыпчаалыгар, үгүс политологтар уонна аналитиктар Клинтон кыайарыгар бүк эрэллээх этилэр, онтон күн иккис аҕарыгар балаһанньа төрдүттэн уларыан үгүстэргэ дьиннээх паника тарҕаммыта. Трамп быыбар иннинээҕи тылыгар-өһүгэр атын дойдулары, чуолаан, Россияны кытта эйэ-дэмнээхтик кэпсэтиэм, икки өттүттэн барыстаах дуоҕабар түһэрсим диэни өрө туһуута. Боростуой американаец ону сүрээһин ылыммыт төрүөтэ тас ороскуоту аһыйатан дойду иһинээҕи кыһалгалары быһаарыыга үбү туһаайы буолла.

Ити да буоллар Трамп кэлэр сыл тохсунньу 20 күнүгэр дуоһунаһыгар официальнойдык кириэригэр диэри санаата уларыттын сөп, аны туран тулалыыр эргимтэтин, конгресси, сенаты кытта уопсай тыл булдуон наада. Онон хайа эрэ өттүнэн эрэннэрибит этиилэрин сорботун уларыттыҕа да табыллар балаһанньа үөскүүн сөп. Онон эйфорияҕа кирибэккэ кэтээн көрөрбүт ордук буолуоҕа.

Россия президентэ Владимир Путин эвэрдэ тылыгар икки дойду утары турсууттан эйэлээх биригэ үлэлээһин быһытыгар-майгытыгар тийиэргэ эрэлин биллэрдэ. Оннук эрэ буоллун.

В. КАСЬЯНОВ

Билсин- саҕа кинигэ

СЭКИ СОҢУН БЭЛЭҕЭ

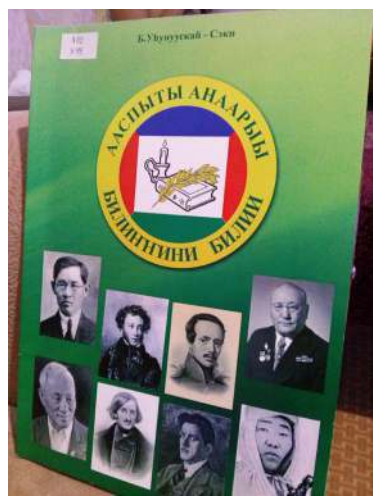
Килбиэннээх Кириэс Кытыл, хайҕаллаах Хамаҕатта (автор тыллара) олохтооҕо В.В. Ушницкай- Сэки бийыл «Ааспыгы анаары, билиннэни билии» диэн саҕа кинигэтэ бэчээттэннэ. Василий Васильевич бийи «Энсиэли» хаһыаптыт эрэллээх доҕоро, хам-түм эриэккэс, соһун көрүүлөрдөөх суруйууларынан күндүлүүр-маанылыыр уратылаах, бири интэриэһинэй айар үлэлээх суруйааччыбыт. Саҕа хомурунньукка кирибит ыстатыйалар, анаарыылар, тылбаастар үгүстэрэ «Энсиэлигэ» бэчээттэммиттэрэ. Ол эрэри хаһыат темата киэн, суруллубут күннээҕи көстүүгэ кириэн түргэнник сойор суолаах. Онуоха Сэки суруллубуту хат танан, эттээн-сииннээн хомурунньук оҕорон, чаччы да суоруллубат дьылҕалаабыт. Суруйааччы бу алтыс кинигэтинэн айар, суруйар ыыра киэнин өссө төгүл дакаастаата. Тыла-өһө ийэ оҕотунаан сэхэргэһирини судургу, хас биридии киһиэхэ чугас. Хомурунньук ыстатыйаларынан эр мунгурдамат. Манна публицистическай суруйуулар, анаарыылар уода кирибиттэр. Онуоха ааптар буола турары сырсан, ону хоһуйар эрэ буол-

батах. Киниэнэ тус санаалаах, туспа туһаайылаах, ураты ийиһиллээх. Сымыйа-кырдык икки ардынан көрдөөх-хомолтолоох кэпсээннэригэр күннээҕиттэн омсолоовун ыйан баран, үйэлээххэ үктэннэрэр. Киһи санаатын оонньотор түмүктэри оҕорон, эриэккэстик суруйар.

«Оҕо-аймах түһүлгэтэ» түһүмэххэ кыыллары, үөннэри дьүһүннэрин, майгыларын-сигилилэрин, хайдах-туох олохтоохторун туһунан оҕолорго остуоруулаан кэпсиир. Манньк уус-ураннык, ол гынан баран судургу тылынан өйдөнүмтүөтүк суруллубут остуоруулары оҕолор сэргээн ааһыахтара. Төрөппүттэргэ, дьыссаат иитээчилэригэр олус туһалаах буолс.

Василий Васильевич сиппит-хоппут тылбаасчыт, литературнай кириитик быһытынан бу хомурунньугар толору арыллар.

Хомурунньук хоһоон түһүмэһинэн түмүктэнэр. Тус бэйэм, хоһоон суруйа сатаан, тылы наарды сатыыртан ыраханан билбэппин, тылы таба тайаныытабыллыбыт! Сэки хоһоонноро тыл-тылга тиһиллэн, айымны маанылар. Поэт талааныгар

сүгүрүйэ, хоһоон хонуутугар күөлэһийдим, хомоҕой хоһооннорун, тылбаастарын астына аахтым.

Күндү ааҕааччы! Бу бэртээхэй кинигэни улуустааҕы библиотекактан ылан ааҕаргар сүбэлиибин. Хомурунньук Г.К. Эверстов редакциятын 100 ахсаанынан Н.М. Рыкунов аат. Нам библиотекатыгар бэчээттэммит.

Л. НОГОВИЦЫНА

ОЛОХТОН ХААЛЫМА!

«Энсиэли» хаһыакка сибээс отделениеларынан, общественной сурутааччыларынан 2017 сыл бастакы аҕарыгар сурутуу ытытыллар.

6 ыйга — 600 солк.,
3 ыйга — 300 солк.,
1 ыйга — 100 солк.
Хаһыат индексэтэ — Р0005,
нэдиэлэҕэ иккитэ тахсар.

СУРУТУУ - 2017

БОЛҔОЙУН! ЭЛЕКТРОННАЙ СУРУТУУ

«Энсиэли» хаһыакка 2017 сыл бастакы аҕарыгар электроннай сурутуу ытытыллар. Редакцияҕа кэлэн дуоҕабар түһэриллэр, сурутууну төлөнөр, электроннай почта аадырына тиксэриллэр. Хаһыат PDF форматынан ааҕааччыга тиэрдиллэр.

6 ыйга — 210 солк.,
3 ыйга — 105 солк.,
1 ыйга — 35 солк.
Хаһыат индексэтэ — Р0005, нэдиэлэҕэ иккитэ (оптуорунньук, бээтинсэ) тахсар.

Кэрэ эйгэтигэр

Ааспыт ый бүтүүтэ «Чороон» СК Хатын Ары нэһилиэтин күн-күбэй ийэлэригэр аналлаах бырааһынньык буолан ааста. Бу күн нэһилиэк түөлбөлөрүн амаарах санаалаах аанһаллара, истинг эдэр ийэлэрэ хамаанда туруоран кыттыны ыллылар. Нэһилиэк сэттэ түөлбөтүгэр кытыннылар: Аппааньттан «Чэчир» түөлбө (сал. М.В. Винокурова), «Сахаржа» (сал. Л.Д. Максимова), «Виктория» (сал. О.М. Протопопова), «Молодежная» (сал. Н.В. Кулешова), Граф Бизрэгиттэн «Алроса» (сал. Ю.А. Винокурова), «Солнечная» (сал. Л.П. Дедова), Кыһыл Дэриэбинэттэн «Сандаара» (А.Р. Платонова). Эрдэ дьыбэ сорудах бэриллбитэ: музыкаль-

ИЙЭЛЭРГЭ АНААН

най эбэрдэ уонна кэрэ сэбэрэни оноруу (макияж, прическа). Биэчэргэ «Хатын Ары нэһилиэгэ» МТ баһылыга Ю.И. Слепцов, сүрүннүүр специалист Н.Д. Сивцева, «Намына Куо» автокулууп (сал. Е.А. Соловьева) эбэрдэ тылларын эттилэр. Бырааһынньыктаагы кинэбэ хамаандалар, нэһилиэк ийэлэрэ итии үүттээх чэйдээх остуол ту-

ла олон биертэн биир күрэххэ кыттан истилэр. Бастакы түһүмэххэ, РФ үрдүнэн Кинэ сылын биллэриллбит буолан, биллэр киинэлэр ааттарын аһаҕас дорбооннорун эбэн этии буолла. Иккис оонньууга «Истэнньэн ийэлэр илиилэрэ имигэ» диэн нэ хамаанда 7 кыттааччыта оҕуруону сапка биирдиилээн тистилэр. Үһүс түһүмэххэ хама-

андаттан бэриллбит бириэмэҕэ кыргызтары кэрэ сэбэрэлин тутсаран онордулар. Түмүккэ түөлбө ийэлэрэ талааннарын, ураты дьобурдарын көрдөрдүлэр. Салгыы хамаандаларга «Көстүбэт уруһуй», «Имигэ тарбах», «Кэп-пийкэлээх хаамыы» о.д.а. күрэхтэр түһүмэтинэн ыгтыллан истилэр. «Чороон», «Самородок» СК үлэһиттэрэ бэйэлэрин истинг эбэрдэлэрин бэлэхтэтилэр. Куонкурус кэмигэр ийэлэр бэйэ-бэйэлэригэр сэмэй бэлэхтэрин туттарыстылар. Уопсай түмүгүнэн «Виктория» түөлбө кыайылыааһын табыста. Бырааһынньык бэрт истингик, ийиллээхтик ааста. Бары ийэлэр астына-дуоһуа сынньаннылар, үөрэ-көтө оонньоотулар-көрүллүтүлэр. Биэчэри тэрийэн ыһпыт «Чороон» СК (сал. С.Д. Пономарева) бары үлэһиттэригэр, күүс-көмө буолбут нэһилиэк олохтоохторугар барҕа махталбытын тирэдибит.

Н.Д. СИВЦЕВА — НАМЫНА, Аппааны

Кизн туттар дьоммут — биир дойдулаахтарбыт

«Учуутал — уус чулууга», «Учитель — тот, кто с добротой выводит блуждающего на его дорогу» диэн этиилэр диринг ис хоһоонноохтор. Дьингээх киһи ис кыабын арылар, сырдык суолга сирдири айылҕаттан айылыбыт учууталлар аҕыйаҕа суохтар. Учуутал бараксан Улуу киһи, кини биэрбит билиитэ, иитиитэ, эппит, үөрэппит тыллара үйэлэргэ сүрэххэ хаалар, оловун

лаахха 160 миэтэлээх типовой оскуола үлэҕэ киирбитэ. Бу оскуола Александр Спиридоновна директорунан аһаҕас. Онтон ылата күн бүгүнүгэр диэри оскуола материальной-техническэй базата сыллата бөһөгүү-рүгэр былааннаах, толкуйдаах, туһааннаах үлэлэр ыгтылланнар. Үөдэй нэһилиэгэр үөрэх-билии, оҕону иитии сайдытыгар сүдү кылаатын киллэрбит ытыктабыллаах киһибит Александра Спиридоновна өнгөтө сүдү.

айымнылаах үлэтэ, үтө өйдө-бүллэрэ бу оскуола ааспыт. Онон бу күн кини олус долгуйан туран ааспыт ахтан, ыччат дьонго ырыа ыллаан үтө тылларын алгыһын анаата. Мемориальной дуосканы арылар чыскаэ тигистилэр «Үөдэй нэһилиэгэ» МТ аҕа баһылыгы солбуйааччы И.М. Свинобоев, Саха республикатын үөрэҕириитин үтүөлээх үлэһитэ, оскуола директора А.И. Барашков. Маны таһынан, үөрүүлээх түгэнгэ

ҮТҮӨТЭ, ӨНӨТӨ СҮДҮ

тухары үтө аргыс буолар. Ол курдук, Үөдэй нэһилиэгэр үтө үлэһит, муударай учууталлар үлэлээн ааспыттара. Билигин бочуоттаах сынньаланна олордолор да, өйдүү-санаалыын, дууһалыын ыччат дьонго, үөрэнээччилэригэр сүбэ-ама буолаллар. Биер маньык үтүөкүн киһинэн Саха АССР үтүөлээх учуутала, Нам улуунун уонна Үөдэй нэһилиэтин Ытык киһитэ Александра Спиридоновна Овчинникова буолар.

Александра Спиридоновна туһунан сырдатар буоллаха. Кини Нам оройуонун Хамаатта нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Аҕа дойду Улуу сэриитин сылларыгар кыра эрдэбиттэн колхоз үлэтигэр улахан дьону кытта тэнгэ үлэлээн, үлэ бастакы кибиллэрин онно билбитэ. 1941-1945 сэрии сылларыгар «Килбиэннээх үлэтин иһин» мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Александра Спиридоновна Дьокуускайдаагы педагогической училищени бүтэрэн, 1953 сыллаахха Дьокуускай куорат 2 №-дээх оскуолатыгар старшай пионер-баһаатайынан бастакы педагогической үлэтин саҕалыр. Монтан улут ылан, кынаттанан Үөдэй алын сүһүөх оскуолатыгар сәбиэдиссэинэн ананан үлэли кэлэр. Бу үлэли кэмнэригэр начальнай оскуола Бардылаах дьон сиртэн тыаттан көһөрүллэн киллэриллибит дьыбэ оҕолор үөрэнэллэр этэ. Александра Спиридоновна туруорсуутунан, кини сыратынан 1957 сылтан саҕалаан 1960 сыл-

Үөдэй нэһилиэгэр үлэли кэмнэригэр общественной олохо кыттан, сельсовет депутатынан, председатель солбуйааччытынан, дьахтар сәбиэтин, табаарыстыы суут, народнай хонтуруол чилиэнинэн үлэлээбитэ. Эңкилэ суох бэриниллээх үлэтин саамай үрдүк сыанабыла үөрэнээччилэрин уонна айымнылаах үлэтэ ааспыт дойдутун дьонун-сэргэтин махтала, ытыктабыла буолар. Ол курдук, быйыл алтынныга үөрүүлээх быһыыга-майгыга Александра Спиридоновна Овчинникова бэлиэ мемориальной дуоскатын З.П. Саввин аатынан Үөдэй орто оскуолатын педагогической коллектива директор А.И. Барашков салайытынан алын сүһүөх оскуола дьыэтигэр арыдылар. **Александра Спиридоновна**

Александра Спиридоновна төрөппүт уола Иннокентий Иннокентьевич Ядрев, Саха сиринээҕи федеральной налоговой сулууса инспектора, чугас аймак дьоно, үөрэппит оҕолоро кыттыны ыллылар. Ити курдук, Үөдэй нэһилиэгин дьоно-сэргэтэ, орто оскуола педагогической коллектива үөрэххэ-билигэ сирдэбит, олох киэн аартыгар суолу арыдыт Ытык киһи Александра Спиридоновна Овчинникова сыралаах үлэтин үтүөтүн умнубат, кини аатын үйэлэргэ үйэтигэр, ыччат дьонго тирэрдэр. Онтон Александра Спиридоновна долгуйбут, үөрбүт муударай харахтара, кини алҕабыт алгыс тыллара, үтө баҕа санаата барыбытын көнө, сырдык суолга сирдириллэр. **Е.А. ЭВЕРСТОВА, Үөдэй**

Сагарбат буолуохха сатамат

СҮБЭЛЭНИИ ЭРЭЙИЛЛЭР

Аныгы үйэбитигэр көңүл олох саҕа олохтоноубуттан, талааннаах дьоммут дойдубут ис-тас өттүнэн сылдылар, араас таһымнаах күрэхтэргэ, быыстапкаларга, куонкурустарга кыттан кыайан-хотон миэтэлэһэн кэлэннэр, Саха сирэ, саха дьоно дэттэрэр ааппытын ааттатан, суолбутун бигэтик олохтоотулар. Бу көңүл олох кэлиэбиттэн санааны сайа этэр, оннооҕор дьоннор ааттарын, омукартарын, сир-уот, дойду аатын уларытар сурахтара иһиллэр. Онон туһунан миэхэ эмиэ эриирдээх санаа киирэн араа-пака аалан эрэр. Биһиги Наммыт улууһа олох былыр 1600 сыллар диэки олон ааспыт Нам диэн кырдыаҕас аатынан ааттаммыт. Бу киһи 6 оҕолообуттан улахан уола Ньыыка Мьымах диэн эбит. Улууспут киинэ эмиэ Нам диэн. Холобур: оҕоньор аатынан Нам дэммит, онтон кииммитин кини уолун аатынан Мьымах дирибит хайдах буолуо этэй? Нам улууһа Мьымах нэһилиэгэ диэн. Бу биллэн турар ыл да оҕоһуллубат, ол гынан биер сүбэнэн көрүүххэ сөп буоллаҕа дии саныбын.

З.И. ЕГОРОВА

Доруобуйа баар — күндү баай

ИС СҮРЭХТЭН

Улууспут биер биллэр-көстөр дэриэбинэтигэр уһулчулаах политической деятельбэт М.К. Аммосов төрөөбүт дойдутугар, Хатырыкка, саҕа модульнай балыыһаҕа, улуус араас нэһилиэгиттэн киирэн эмтэннибит. Балыыһа услубуйата үчүгэинэн, ичигэһинэн ыарыахтарга чэпчэтиини үөскэтэр. Манна эдэр, эрчимнээх быраас терапевт З.В. Байшева, салайааччы педиатр быраас С.Д. Скрябина үлэлэригэр бэриниллээх, идэлэрин баһылаабыт специалистар, кыһамнылаах миньигэс астаах повардар уонна ыраас туттунуулаах медсестра көмөлөһөөччүлэрэ үлэли-хамныы сылдылар. Киһи эмтэнэригэр табыгастаах лаборатория (В.Н. Дьяконова), стоматология (А.В. Обутова, Р.П. Попова) уонна физиолечение (А.С. Куличкина) баара олус көдүүстээх туһалаах. Хас биридиги үлэһит истинг сыһыаннара, эйбэс майгылары ыары-нах үтүөрүгэр күүс-көмө буолар. Биһиги бу балыыһаҕа толору эмтэнниини ылан астынан тарҕастыбыт. Ол курдук система, укол анааннар, ону таһынан физиолечение ылан, ыарыыбытын түргэнник аһардыбыт, эмтэннибит. Уотунан эмтэнии баарын олус биһирэтибит, туһаныбыт. Бу эмтэбит үрүү аанһалларбытыгар, балыыһа коллективыгар барҕа махталбытын тирэдибит. Кыһамнылаах үлэһит үрдүктүк сыаналаньын, дьон махталын өрүү ыла турун! **Махталы кытта: М.Г. АММОСОВА (Уус Алдан, Курбунах), Н.Д. ДЬЯКОНОВА (Нам, Түбэ), Л.Е. ДЬЯКОНОВА (Нам, Түбэ), А.А. АРГУНОВА (Нам, Модут), М.А. ЗАХАРОВА (Нам, Хатырык), А.В. ПОПОВА (Нам, Хатырык)**

Анаары

Быйылгы Госдума быыбарыгар Нам улуунугар 15577 киһиттэн 8604 киһи быыбарга кытынна. Онтон 6973 киһи быыбары наадалааһын аахпатах. Госдумага депутат П.Р. Аммосов 1561 куолаһы, О.В. Тарасов 935 куолаһы, Ф.С. Тумусов 4811 куолаһы ылан бастата. Ити быыбардабатах 8604 киһиттэн куолаһ эбиммиттэрэ буоллар, быыбар дьингээхтик буолла диер кыахтаныах этибит. «Биер ныгыл Россия» партия күөттээн кэбинэн, дьон туораттан көрөрүн ордорор. Ити партиялар истэригэр араас дьон хаалана сырыттахтара, дьон ол иһин баһархай хамнастаахтар үмүрүспүт дьонугар кыттыһыан баҕарбатыттан буолуон сөп. Сии биер биһиэхэ туох да тиксикэбэт, хамнас, биэнсийэ үрдээбэт диер санааттан буолар. Ити партиялар хас чилиэннээхтэрэ биллибэт. Биер-икки дьону куонур онгостон далбаатаны буолар.

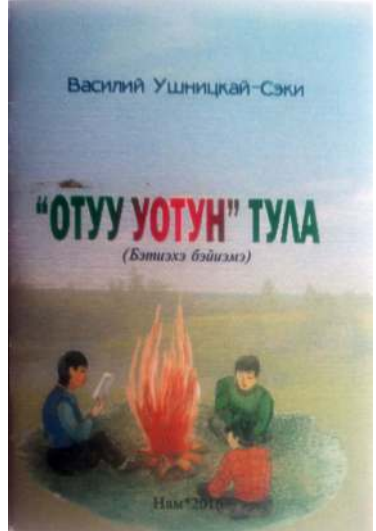
АНЫ БИЭС СЫЛЫНАН

Бу ханна саҕа сылдыбытай диэх курдук, П.Р. Аммосов боростуой дьонго наадалаах этиилэрэ, партията күүһэ-уоҕа мөлтөҕө тарта ээрэри, дьон болгомтотун ылла. Баһархай хамнастаах О.В. Тарасов «олоҕу биер күнүнэн уларытар кыахтаахпын» диэбиттии арылхайдык түспүт хаартыската, суол тоҕойун аайы ыланан, харчыга кыбытарбыт дьону ымсыырта. Арасыйыа Президентигэр быыбарданыан сөптөөх депутат суолун булбата. Ити хаһыаттар аһары хайҕаан, олоҕу биер күнүнэн уларытар «волшебник» алҕаах остуоруйага кэлсэнар курдук суруйбуттара. Норуот тала үөрэммит, өссө да эрэллэрин сүтэрэ илик Тумусовтарыгар элбэх куолаһы биэрдилар. Үрдүк соллоохтор, былаас хаһыаттара, алын сыһаах буола сатааччылар бары туората, үөбэ сатааччылар элбэхтэриттэн, норуот Тумусовы өрө тардан таһаарда. «Поезд айаннаата, ыттар үрэ хааллылар» диэх курдук буолла. Сыл бары ыйдара түбүктээхтэр, онон быыбары кулун тутарга көһөрөр уларытыны онорбот, быыбар балаҕан ыйыгар буолара сөп. Быыбарга кыттыбат буолууну атын өттүнэн үөрэтэн көрүүхтэрин сөп. Төһөтүн да иһин судаарыстыба иитиэх аҕабыт курдук, политиката дьон туһугар туһуланар. Дьону социальнай өттүнэн хааччылыы политиката ытытылар. Арасыйыа гражданынын тус эбэһээтилистибэтин сокуонун үөрэтэн, бары быыбарга кыттарбыт туһунан быыбардааччы быраабын өйдөтүүххэ. Быыбардыр урнага угуон иннинэ «сөпсөһөбүн» эбэтэр «утарабын» диэн сотор бырааптаах, онон урнага тийээн быһаар, иккиттэн биерин диэн сокуонунан ирдиэххэ. Биер судаарыстыба олон быыбарга барбаппын диер өйү-санааны олохсуган кэбистилэр. Олохтуттар ыарахан үөскээтэ да, судаарыстыба диэки бар дьоммут көмөтө наада буола түһэр. Быыбардыр-быыбардаабат көңүл диэн ким айбытай?! Быыбар суолтатын күүһүрдүүххэ, оччоҕо хаһан быыбар буолар диэн күүгүөхтэрэ. Араас таһымнаах депутаттар олоххо соччо наадата суох сокуоннары суруйа охсон, ону көмүскээн сэниэлэрэ эстэр, ол иһин туолбат, биер сүннээ суох, мэкчиргэ төбөтүн курдук эргичинниер сокуон элбэх. Ол аайы ыстараап, холобур, табахтааһыны бобуу, ыстараап тарба бөҕө ыйаммыта, арыгы атылыр маҕанын турар сирэ ырааҕа-чугаһа мөккүөрдээх, суолу батыһа бардахха дуу, үөһэнэн көрдөххө ырааҕа дуу? Кыра хамнастаах, биэнсийэлээх тыа сирин боростуой олохтообун, ыстараап доҕуһууллаах сокуоннар таһар буоланнар, түөрт истиэнэ-үө өйө-санаата хаайтарар, ону быыбардан көннөрөр сокуон суобун билэр. Били гласность, демократия диэн тыл остуоруйага кэлсэнар эрэ. Ыстарааба суох сокуон таһыа дуо? Чэ, бүтүүм. **Константин ЕРЕМЕЕВ — ТИЛИН, Кыһыл Сыыр с.**

Билсинг: сага кинигэ

Сага кинигэ табыста эрэ улахан сонун буолан, уостан-уоска көпсөөнгө киирэр, сэгээрини ылар. Хамааҕатта кырдыаҕас олохтооҕо, поэт В.В. Ушницкай-Сэки быйыл сайын кыралаах улахан кинигэ таһааргарда. Ол курдук, сиздэрэй көстүүлээх «Отуу уотун тула» дьэн бэтиэхэ бэйиэмэтин биир идэлээхтэригэр хоһооньуттарга анаабыт. Бэйиэмэ «мини-книжка» форматынан тахсыбыт. Кырачаан кинигэҕэ Нам улууһун хомойой тыллаахтарын мөссүүннэрэ уон-

САГА КИНИГЭЛЭР

на кинилэргэ туһааннаах бэргэн тыллаах тэттик анабыллар киирбиттэр. Оттон улахан кинигэҕэ «Ааспыт анаары, билинҕини билии» дьэн ааттаах хомуурунньук буолар. Бу хомуурунньук 5 түһүмэхтээх: «Төрөөбүт тыл имийиттэрэ», «Нуучча тылын чулуу маастардары», «Ово-аймах түһүлгэтэ», «Олоххо көрүүлэрбиттэн», «Кэлинҕи хоһоонор». Көстөрүн курдук, кинигэҕэ автор олоҕу анаары-

та, сыанабыла, сыһыана сүрүн миэстэни ылар. Бу икки кинигэни 100 экзэмплярынан улуустааҕы Н.Рыкунов аатынан киин библиотека бэчээттээбит. Маны сэргэ Хамааҕатта нэһилиэгин историятын үйэтиттэр кинигэлэр утуу-субуу тахсан иһэллэр. Саха-французскай лицей «Сырдыгы, кэрэни кэрэхсээн» дьэн «Көмүөл» кинигэ кыһатыгар СР үөрэҕиритин үтүөлээх, РФ үөрэҕиритин бочуоттаах үлэһитэ Л.А. Сивцева педагогическай үлэтин сырдаттар

ахты кинигэни таһааргарда. Людмила Афанасьевна коллегалара, үөрэнээччилэрэ, аймах-билэ дьонноро кинигэни таһааннаах методист, дьобурдаах салайааччы быһытынан киэнник сырдаппыттар, оскуола сайдытыгыгар уһулуччу оруолун үрдүктүк сыаналаан ахтыбыттар. «Үөрэҕирити тигиһэр үлэһиттэр дьонно туһалаах пособие курдук буолуон сөп» дьэн кинигэни сүрэхтиир тэрээһингэ элбэх киһи сыаналаата.

«Түһүлгэ» сыһыалаан кинигэни үлэһиттэрэ нэһилиэккэ кулууп үлэһиттэрэ 70 сылыгар анаан «Кэрэҕэ талаһы умулҕанынан...» дьэн ааттаан бэртээхэй кинигэни бэчээттэттилэр. Кинигэҕэ тыа кулуубуттан саҕалаан, сыһыалаан кинигэ буолуор диэри үлэһээн ааспыттар, уус-уран самодетельность кыттылаахтара, билинҕи директор А.А. Харитоновна иһирэх монолога история хаамытынан наарданан киирбиттэр. Кинигэ ис хоһоонун нэһилиэк баһылыга И.Н. Максимов киириги тыла, урукку культура управлениетын салайааччылары М.Н. Габышева, Р.Н. Горихова, И.С. Новиков ахтыылары ситэрэн, толорон биэрбиттэр. Бу маассабай-политическай таһаары хас биирдии илиһиһэ өгнөөх, элбэх хаартыскалардаах, нэһи-

лиэк урукку да, билинҕи да дьонун хаппыт буолан ааҕааччылар болҕомтолорун тардар. Кинигэ 200 экзэмплярынан «Компания «Дани-Алма» ООО типографиятыгар бэчээттээн табыста. Нэһилиэккэ культура эйгэтин сырдатар кинигэни олохтоох дьаһалта үбүлээн, үчүгэй хаачыстыбалаах, сиздэрэй көстүүлээх буолбуг. Сага кинигэ тахсыбытын бэлиэтиир тэрээһин сэтгэний 12 күнүгэр буолаары турар, онно олохтоохтор хото кэлэргитигэр, кэрэни кэрэхсээччилэр ыалдыттыгыргыгыгар кулууп дьэитин аана аһаҕас.

М.Г. ВИНУКОВА

Учуутал-уус чулуута

Быйыл балаҕан ыйын 1 күнүгэр Намнааҕы техническай киин тэриллэн үлэлээбитэ 15 сылын туолла.

70-80 сылларга улууска үөрэх систематыгар сага сүүрээһин быһытынан совхозтар оскуолаларга үлэ лааҕырдарын, хортупшуй, оҕурут аһын үүннэрэр сирдэри, звенонан тахсан үлэһит фермалары аналтыыларга. Ону билинҕээнгэ диэри ахтабыт.

60-70 сыллардаахха аан бастаан техническай үөрэхтээһини Николай Петрович Колпашиников олохтообута. Пионердар дьэилэрин иһинэн тэрийэн үлэлэппит киһинэн буолар. Оччолорго пионердар дьэилэрэ билигин казначейство дьэитэ турар сиригэр, икки этээстээх мас дьэитэ үлэһиттэрэ. Дьэ итингэн саҕалаан, техническай куруһуоктар физика учууталлара оскуолаларга үлэлэрин саҕалаан барбыттар.

Мин Нам улууһугар учууталлы кэлэрбэр, физика учууталларынан Р.Д. Ушницкай, И.З. Кривошапкин, кэлин П.К. Черепанов, Н.Н. Горохов үлэһиттэрэ. 70-80 с. Валентина Михайловна Шапошникова үөрэх салаатыгар инспектордык сылдьан хаһыакка, бөчөөккэ таһаарыт аҕылаах ыстатыяларга хаалбытын булан аахтааха, техническай көрүү быыстапкалары сылы көтө-көтө буоларын ахтар. Үөрэҕирити историятыгар оҕуруу техническай эйгэҕэ тардык мөлтөх диир. Арбын, Көбөкөн, Хатырык, Модут, Бөтүг, Хатын-Арыы, Хамааҕатта, II-Хомуустаах, Үөдэй, 2-с нүөмэрдээх орто оскуола дьэн кытталлара дьэн сурьбут.

Мин ахтыллан ааспыт оскуолаларга техническай куруһуоктары салайан, иитэн-үөрэтэн, оҕолору олох үрдүк аартыгар үктэннэрбит, элбэх сыраларын биэрбит учууталлар, бу эбии үөрэхтээһин сылынан уонна техническай киин тэриллэбитэ 15 сылынан ахтан – санаан ааһыахпын баҕарарым.

Ол курдук, Модут оскуолатыгар киһи быһытынан судургу, көнө майгылаах Николай Николаевич Кутуков үөрэҕин бүтэрбит нөҕүө сылыгар 1976 с. конструкторскай хабааннаах «Эдэр техник» дьэн куруһуок 40 сыл устата тэрийэн үлэлээн кэлбитэ. Бачча уһундук биир оскуолаҕа, бэйэтин талан ылбыт идэтин – физика учуутала, куруһуок тэрийэн үлэлээбит учуутал биһиги Наммыт улууһугар, өрөспүүбүлүкэҕэ да аҕылаах буолуо. Николай Николаевич оҕолору, ордук чуолаан, радиоэлектрон-

никанан дьарыктаабыта, физика программатыгар көдүүстээх прибордары, дьэитэ оҕуруу аралдыгытар электрооһуоктары айан онортороро, бытовое техниканы өрөмүөннүүргэ үөрэтэрэ. Ол түмүгэр «2000 үтүө дьыалалар» чэрчилэринэн сэрии уонна тыыл бэтэрээнигэр босхо 20-чэ бытовое техникаларын босхо өрөмүөннээн биэрбиттэрэ буолар. Николай Николаевич үлэһиттэрин устата 40 – чэ үөрэнээччигэ техническай хайыскалаах үөрэхтэри бүтэрэн, билигин олох үөһүгэр үлэһити – хамнык сылдьаллар. Бу оҕолор истэригэр

сирийн үөрэҕиритин министирэ Ф.В. Габышева кэрэхсэбиллэн ылбыттар. Афанасий Матвеевич өссө биер сүрүн үлэтинэн, куруһуогун оҕолорунаан тракторождение кылааһын теорияны үөрэтэргэ аналлаах араас электростендалары, схемалары, практикай үлэни тэрийэн ытар, мастерскай бэйэлэрин илиилэринэн быраҕыллыбыт трактор чаастарын хомуйан онорбуттара. Улууска, республикаҕа биллэр – көстөр кылаас быһытынан дорҕоноохтук биллибит.

Бу Афанасий Матвеевич кытта оҕо сылдьан Уус – Ал-

на суботтуур аккумулятор – трансформатор, электрокомпрессор, электросварка, электропускатель, бэйэтэ хаамар косилка. Бэл самоходка курдук уустук агрегаттары онорон, дьону-сэргэни сөхтөрбүттэрэ. Республика быыстапкатыгар кэрэхсэммит ыыр аппарат тыаһын аччатар агрегат айбыттар буолар.

Бу үлэ республикаҕа ытыллыбыт техникай көрүү быыстапкатыгар дьүүлүү сүбэ болҕомтотун тардан, үрдүк сыаналаммыт. Маны таһынан үлэһит кэмизгэр оҕолору хомуйуочуйууга үлэтин саҕалаабыта.

лаахха авторскай, очно-дистанционный курсу ытарга көнүгүлүөн, республика араас улуустарыттан 30 тахса курсан кэлэн, бастаан И.Е. Винокуров аатынан Нам педагогическай колледжын базатыгар биер күн, онтон Бөтүг орто оскуолатын базатыгар биер нэдиэлэ кэриэтэ «Графикай редактордар көмөлөрүнэн архитектурнай, предметнай уонна ландшафтнай дизайнга бырайыактааһын» дьэн темаҕа установочнай куурсу ыыппыта. Бу курс салгыы дистанционно ытыллыбыта. Сыллата аайы техническай творчество быы-

САЙДЫЫ УОННА КЭТЭИИЛЭЭХ ТҮМҮКТЭР

6 үөрэнээччини бэйэтин идэтигэр уһуйан таһаарыта кэрэхсэбиллээх.

Дьяконов Афанасий Матвеевич оҕуруу техническай үөрэхтээһингэ элбэх сыратын, билиитин уурбут киһинэн биердэстэрэ буолар. Энтузиаст, рационализатор, норуот үөрэҕиритин туйгуна этэ. Бу сүрдээх үлэһит, ылыммытын, санаабытын ханнык да кыһалдаттан игнибэккэ, толорумтуо, оскуола-ларга дэнгэ көстөр айар үлэҕэ абылаппыт учуутал. Туох баар харчыта суох буллубат, рынок үгэннээн турдагына проводтарга, диодтарга, лампаларга олус дьэн ороскуотуруххун сөп. Онтон мотордар, стартердар быраҕыллыбат, иистэнэр массыналартан, холодильниктартан өһүлэн таһаналарын туһунан кэпсиэрэ, үөрэтэрэ. Оҕоһулар үлэлэргэ барыта научнай төрүккэ олоҕурдагына, практикай суолтата үрдүүрүн билэр буолан, Афанасий Матвеевич маһынан, тимиринэн үлэлэргэ электричество көмөтүнэн саҕаан сыһыарар, холбуур ньымаларга уһуйан ньирэйдэри, сибииһнэлэри, ынахтары, куурусалары аһатар, талаҕы кырбатар дьобус кээмэйдээх дробилкалары онорбуттара. Итинник хабааннаах эт, балык ыһаарар, чопчу араас көрүнгүнүн, мас хайытар эрби, чопчуска таһаарар инкубатор курдук тэриллэри онороннор оройуонга, республикаҕа ытыллар быыстапкаларга ситиһиллээхтик кытталлара. Баһаартан сэрэтэр электропускателлээх, датчиктаах, электрозвон сиринэлээх, ууну чайадыыр электронасос тэрилин айаннар, 2004с. республика быыстапкатыгар туруоран, Саха

дан Дүпсэ нэһилиэгин орто оскуолатыгар биергэ 8-с кылааска үөрэммит дьоборун Готовцев Иннокентий Никитич туһунан биергэ тутан, кэпсээн аһардааха табыллар.

Иннокентий Никитич аҕата айылҕаттан айдарылаах тимир уһунан аатырар эбитэ үһү. Ону утумнаан Иннокентий Никитич мындыр уус, рационализатор, хоннохтоох хомус уһун быһытынан аар-саарга аатырда. Афанасий Көбөкөнгө, Иннокентий II-Хомуустаахха ыал буолан, дьэ – уот тэринэн, оҕо – уруу төрөтөн, иккиэн учуутал буолан эдэр – сэнэх саастара аһар. Бу нэһилиэккэргэ төһүү үлэһит дьон буолаллар. Үгүс сыллар кэннилэриттэн улуустаагы техникай быыстапка көрүүтүгэр куруһуоктарын оҕолорун үлэлэрин кытыннара сылдьан көрөөлөр. Онтон ыла дьобордуулар ыкса билсэллэрэ, санаа атасталаалара саҕаланар.

Иннокентий Никитич үөһэ ахтыллыбыт учууталлартан урагыта маннык: киһи оҕолору, тыа хаһаайыстыбатыгар илиинэн үлэһиттэр дьон – сэргэ үлэтин эччэтэр сыаллаах – соруктаах, техникай куруһуогу оскуола-ларга тэрийэн үлэлэппитэ. Ол инниттэн бу үлэни ытарга бары өгтүнэн хааччылылаах мастарыскайы үөрэтэр оҕолорунаан онгостубуттара. Бу мастарыскайга сөп буолар маһынан, тимиринэн үлэһиттэргэ аналлаах станоктары тигинэччи үлэһиттэрин ситиспитэ. Маны таһынан Иннокентий Никитич оҕолору оччолорго сага үөдүйэн эрэр бытовое электроинструментарынан туттарга, улууска биер бастакынан саҕалаабыта. Куруһуокка оҕолор массы-

Ол түмүгэр хаста даҕаны учууталлар улуустаагы, республика-таагы семинардара, курстары ытыллыбыттар, тигиһэр «Хотуоһап хонкулуур хомуна» дьэн брошюра 1992 с. күн сирийн көрбүтэ. Брошюраны учууталлар идэлэрин салайар институт методига П.П. Григорьев уонна улуустаагы методкабинет методига Тимофеев В.И. хомуйан таһааран, өрөспүүбүлүкэҕэ уопута тарҕаммыта. Кэлин хомуйуочуйууну сайыннаран, Намнааҕы педколледжга авторскай оскуола аһыллытын ситиспитэ. Бу манна Иннокентий Никитич хомус тыла уларыта сылдьытын арийытытын таһынан, студенаары дипломнай үлэлэригэр хомус сыһааһын тупсаран араас көрүнгүнэн чочуйууну, айан онорууну ситиспиттэрэ. Дипломнай үлэлэргэ оҕоһулуубут хомус коллекцията Россия эрэ иһигэр буолбакка, араас омукар киин куораттарыгар быыстапкаларга көрүллэн, конкурстарга үрдүк биһирэбили, сыанабылы ылбыттар. Билигин бу үлэлэр Аан дойдутаагы варган музейыгар Дьоккумсай куоракка хараллан көрдөрүүгэ тураллар.

Стручков Федот Семенович 1982 сыллаахха Бөтүг 8-с кылааска оскуолатыгар үлэ, уруһуй уонна черчение учууталынан ананан үлэһити кэлбитэ. Киһи иннинэ Николаев Павел Петрович мастерскай базатын син толорбут этэ. Сага верстактар, икки токарнай, сверлильнэй, точиһый уонна циркулярнай станоктар бааллар. 2004 сыллаахха «Бырайыактан үөрэтиги үөрэнээччилэр бырайыагынан чинчийэр үлэлэрэ» дьэн тема-лаах республикатаагы авторскай семинары ыыппыта. 2013 сыл-

стапкаларга кулун тутар ыйга ытыллыллар. Федот Семенович студията сыллата ситиһиллээхтик кытар. Оҕолор үксүн архитектура, дизайн уонна техникай приспособлениеларга уонна самодельнай станоктарга миэстэлээһэллэр.

Бу үөһэ ахтыллыбыт биһиги аҕа саастаах учууталларбыт тэнгэ оччолорго эдэр да учууталлар оҕуруу техникай эбии үөрэхтээһингэ сыраларын биерэн үлэлээбиттэрин бэлиэтээн аһар тоҕоостоох.

Ол курдук үрдүк таһаарылаахтык Россияҕа тигиһэр оҕолорун үлэлэринэн Саха сирийн ааттаппыт учууталларынан буолаллар: Намнааҕы гимназия учууталлара Баишев Павел Николаевич, Слепцов Сергей Гаврилович, Бөтүг орто оскуолатын учуутала Стручков Федот Семенович. Бэлиэтиэм этэ: I-Хомуустаах орто оскуолатын учууталынан Сысолятин Федот Николаевич, II – Хомуустаах орто оскуолатын учууталынан Винокуров Г.Г., Хамааҕатта орто оскуолатын учууталларын Жирков С.С., Новгородов В.Д., Партизан орто оскуолатын учууталынан Гуляев А.Ф. (билигин оскуола дириэктэринэн үлэһити сылдьар), Нам I № орто оскуолатын учуутала Иванов М.Е., Нам 2-с № орто оскуолатын учуутала Сивцев И.И., Хатырык орто оскуолатын учуутала Лукин М.И., Иванов А.В., Түбэ орто оскуолатыттан Сивцев А.П.

В.И. ТИМОФЕЕВ, үлэ бэтэрээнэ, Саха республикатын үөрэҕиритин туйгуна, Учууталлар учууталлара, Намнааҕы оҕо техникай сайдыытын киинин бастакы салайааччыта

Учуулал — уус чулуута

Мин бүгүн өр сылларга бииргэ үлээбит биир идэлээгү Иннокентий Прокопьевич Игнатьев туһунан кэпсиэхпин баарабын.

Кинини мин аан бастаан 1970 сылларга Намнаагы педагогическай училищеда үөрэнэ кэлэрбэр көрбүтүм. Онно кини Намнаагы орто оскуолада үлэ, черчение учталынан ситиһилээхтик үлэли — хамсыр кэмэ этэ. Биһиги киниэхэ уроктарга сылдьан, онтон практика баран билсиптибитин сағалаабыһпыт.

ҮЛЭННЭН БОЧУОККА ТИКСИБИТ, ҮЛЭТТЭН ДЬОЛУ БУЛБУТ

Иннокентий Прокопьевич бу оскуолада 1961 сылтан үлээбит эбит. Биллэрин курдук үөрэх, иити толуу материалнай базалаах кабинеттаран сағаланар. Нам орто оскуола кабинетнай системаны бастаан киллэрбит оскуолалартан биридэстэрэ буолара.

Черчение, уруһуй кабинеттара Иннокентий Прокопьевич быһаччы тэрийиитинэн аһыллыбыттара. Оччолорго улууска даҕаны, республикада даҕаны биир биллэр кабинет этэ. Өр сыллаах сыралаах үлэтинэн кабинеттара толору системаламмыт черчение уроктарыгар тарҕатан, оҕо билиитин бэрэбиэркэлииргэ туттулар карточкаларынан, объемнай моделларынан, электрофицированнай, динамическай таблицаларынан, магнитнай дуоскаларынан хаччыллылаах кабинетка үөрэнээччилэр чин билии ылаллара.

Иннокентий Прокопьевич үөрэпит оҕолоро черчение олимпиадаларыгар 8 сыл устата субурччу оройуонга бастабыттара, мэлдьи биридэстэх миэстэбэ тиксэллэрэ. Бу — кини системалаах үлэтин түмүктэрэ. Норуот үөрэтииритин туйгуна улахан болдомтох үөрэнээччилэр мастан кыһан, чочуйан араас кэрэ оҕоһуктары онорорго уура. Үөрэнээччилэрэ айан онорбут үлэлэрэ оройуон, республика, союз быыстапкаларыгар эрэ буолбакка, Монголия, Япония курдук международнай быыстапкаларга тийэ туруоруллан биһирэммиттэрэ. Икки үөрэнээччитэ Олесов Ваня, Сивцев Андрей БСНХСБ медалларынан наҕараадаламмыттара.

Ити үлэлиир сылларыгар бэйэтин эрэ кабинетын тэрийиитинэн мунурдамакка, атын предметтэр кабинеттарын онорууга сүдү кылаатын киллэрсипитэ.

Кини тустаах үлэтин тэнэ общественнай үлэбэ активнайдык кыттар. Ол курдук кини үлэ, уруһуй уонна черчение учууталларын оройуоннаагы методическай холбоһуктарын 1968 сылтан 1985 сылга диэри ситиһилээхтик салайан үлээбитэ. Ити сыллартан оройуонна учууталлар ыгытар үлэлэрэ сэргэхсийбитэ, сайдыылары сағаламмыта.

Намнаагы педучилище үлэ, уруһуй уонна черчение учууталларын бэлэмнээн таһаарар сылларынтан элбэх ахсааннаах студенттар Иннокентий Прокопьевич тэрийбит, онорбут кылаастарыгар, мастерскойулар бастакы педагогическай буһууларын хатыыларын барыттара.

Иннокентий Прокопьевич Игнатьев элбэх кизн туттар үөрэнээччилэрдэх. Кинилэртэн сорохтор учууталларын суолун солоон республика, оройуон оскуолаларыгар ыгытаты иитиигэ-үөрэтиигэ үлэлиллэр. Ол курдук Рехлясов Р.С., Нартахов И.Р. Намнаагы педколледжка, Новгородов В.С., Пантилов С.И., Иванов М.Е. Нам орто политехническай оскуолатыгар, Слепцов С.Г. Нам улуустаагы гимназиятыгар, Сивцев А.П. Түбэ орто оскуолатыгар учууталларын суолун салҕаан үлэлиэхамсы сылдьаллар.

Кини методистыгар кэмнэригар оройуон оскуолаларыгар бэрт тупсаҕай оҕоһуулаах черчение, уруһуй кабинеттара, элбэх станоктарынан хааччыллыбыт мастерскойдарынан

дэлэйбиттэрэ.

Ол курдук биһиги билигин кизн туттар үлэлээх учууталларбытынан буолаллар: Слепцов И.И. (Хатын-Арыы орто оскуолаты), П.С. П.Н. Яковлевтар (Хатырык орто оскуолаты), Стручков Ф.С. (Бөтүн орто оскуолаты), Татаринов А.М. (I Хомустаах орто оскуолаты).

Иннокентий Прокопьевич бэйэтин улууһугар эрэ буолбакка, республикада биллэр-көстөр методист быһытынан убаастанара.

Дьокуускайдагы республиканскай учууталлар идэлэрин үрдэтэр институтка араас өрүттээх үлэни

Иннокентий Прокопьевич тэрийбит «Бахсы» куруһуогун оҕолорун бары үлэлэрэ Нам орто оскуолатын 125 сыллаах юбилейинан, улууспут биллиилээх деятьэлэ М.К. Аммосов 100 сааһын көрсө улуустаагы оскуолалар икки ардыларыгар ыгытыллыбыт декоративно-прикладной быыстапка көрүүтүгэр маннайгы миэстэни ылбыта, республикада талыллан, Хабаровскай куоракка зональнайга, онтон Монголияга норуоттар икки ардыларынаагы оҕо быыстапкагыгар кыттар чизни ылбыта.

Иннокентий Прокопьевич Игнатьев оскуолада үлэлиирин тухары

ыгытыһара. Ол курдук республикатаагы, улуустаагы курстарга, семинардарга лекциялары ааҕара, педагогическай ааҕыыларга кыттар, практическай уроктары ыгытара, үөрэх араас программаларын методическай пособиеларын онорууга активнайдык кыттар.

Ол курдук, 1971 с. «Прикладной искусство технической нымаларыгар үөрэтии» 4-8 кылаастарга, 1978 с. «Мастан уустаан-ураннаан быһы уонна ювелирнай үлэлэр» 7-10 кылаастарга, 1985 с. «Оптимизация учебного процесса на уроках черчения», 1987 с. «Икки сыллаах мебельнай производство станочник-столярдарын бэлэмниир курс программата», 1990 с. «Оҕолору мастан уус-уран оҕоһуктарга техническай нымаларга үөрэтиигэ факультативнай курс программата» 4-9 кылаастарга, 1991-1992 сс. ити программа разделларынан сөп түбэһиннэрэн, көрдөрөн үөрэтэр таблицалары онортоон, «Лобзигынан эрбээһингэ үлэлэр», «Мастан уустаан-ураннаан оноруу нымаларын утумнара» диэн альбомнары, черчениега туттуллар «Карта программированного контроля» диэн пособие таһаарбыта.

Итини таһынан сатабыллаах мастер-педагог улууска, республикада ыгытыллыбыт фестивалларга дэгиттэр дьобурдаах буолан, искусство араас көрүннэригэр ырыаҕа, тойукка, оһуохайга олус активнайдык кыттар, хорга запевалалыра, оһуохай тылын олус табан таһаарара. Ону тэнэ мастан, тимиртэн, көмүстэн оҕоһуктар быыстапкаларыгар кыттар. Үрүг, кыһыл көмүстэн онортообут ытарҕалара, биһилэхтэрэ, кулоннара, латунтан онорбут илин кэбиһэрэ, тимиртэн онорбут быһахтара уустуктарынан, оһуордара кэрэтинэн үрдүктүк сыаналанар этилэр.

Советскай былаас 60 сылын туолар юбилейыгар онорбут Аҕа дойду улуу сэриитин кыттыылааҕын, Саха республикатын үтүөлээх учууталын П.А. Марков, улуу снайпер, Советскай Союз геройа Ф. Охлопков бюстарын үлэлэрэ республикатаагы быыстапкага үрдүк сыананы ылан, маннайгы степеннээх дипломунан бэлиэтэммитэ, фестиваль лауреатын аата ингэриллибитэ.

оскуола ис-тас көстүүтэ тупсарыгар, аныгы ирдэбилгэ табыгастаах буоларын туһугар ылсыһан, илиитин араарбакка үлэлиирэ. Араас кизргэллээх ыскааптар, стендэлэр, ыскамайкалар кини илиитин иһиттэн ойууланан, чочуллан, оҕоһуланан үлэбэ-хамнаска кизнник туттуллубуттара.

Дьэтин ис-тас көстүүтэ олус тупсаҕай оҕоһуулаах, ойуу-мандар кизргэллээх буолара. Маннык дьэи Нам бөһүөлөгэр, улууска да бастакы дьэи этэ.

Иннокентий Прокопьевич кэргэнинэн Мария Спиридоновналыын кыыстарын иитэн, үөрэтэн олох кизн аартыгар таһаарбыттара. Кыыстара ыал буолан икки үчүгэйкээн баҕайы кыыстаах ул сизнэри бэлэхтээбит. Эһэлээх эбэлэрэ күннэрэ-ыйдара кинилэртэн тахсара. Бу оҕолоругар Иннокентий Прокопьевич туох баар сатабылын, мындырын киллэрэн дьэи тутан, ис-тас өттүн ойуулаан-мандардаан, былааннаан, өссө дьэи тэрилин барытын көмүс тарбаһынан иэйэн-куойан онорбутун кини сөҕөр. Мантан сизттэрэн Иннокентий Захарович Кривошапкинныын «Саха ыалын тизэргэнэ, дьэитин ис-тас көстүүтэ» диэн видеокиинэ устан нэһилиэтин кизн аранатыгар таһаарбыһпыт. Билигин Нам бөһүөлөгүн собуруу өтүгүгэр Даадар, Нэлэгэр, ипподром кэннигэр саҕа дьэилэр кизркэиэн дьээндэхтэр. Бөһүөлөк арҕа өттүгэр, хоту салҕанан Аппаны бөһүөлөгэр силбэһэн, аныгылыы тутуулаах дьэи-уот дэлэйдэ. Манна кини үлэ уруогар иһпит-үөрэспит оҕолоро тупсаҕай көстүүлээх дьэи-уот туттан, аныгылыы сизринэн бырбааччы ыал буолан олороллор.

Мин Иннокентий Прокопьевичы кытта элбэхтэ булка-аска сылдьыһан, кини айылҕаны олус таптыырын, дуоһуйууну ыларын, сүргэтэ көтөбүллэрин бииргэ үлэстибиһпиттэн кизн туттабын, элбэххэ үөрэспиттэн махтана саныбын.

Кини чаччы даҕаны үлэттэн дьоло булбут кини, үлэнин элбэх чизэскэ-бачуокка тиксипитэ.

Эдэр учууталлар наставниктара, учууталлар учууталлара Иннокентий Прокопьевич уһун, дьяныардаах, энкилэ суох үлэтэ оскуола, үөрэх управлениетин, министерствотын наҕараадаларынан үрдүктүк сыаналаммыттара: 1984 с. «Отличник народного просвещения РСФСР», 1987 с. «Отличник просвещения СССР», 1989 с. «Ветеран педагогического труда», 1992 с. «Старший учитель», 1995 с. «Педагог-мастер, умелец», 1995 с. «Ветеран тыла».

Дьэ ити курдук, Иннокентий Прокопьевич Игнатьев айылҕа биэрбит талаанын олоххо, үлэбэ толору туһанан, элбэх көлүнэ ыгытаты олох кизн аартыгар уһуйан, улууска, республикада үөрэхтэһин системата инники сайдарыгар өйүн-санаатын, күүһүн-уовун барытын анаабыта.

ТИМОФЕЕВ В.И.
уруһуй, черчение, технология, эбии үөрэхтээһин педагоггарын улуустаагы холбоһугун салайааччыта, Саха республикатын үөрэтииритин туйгуна, учитель-методист, Российскай федерация уопсай үөрэхтээһинин бачуоттаах үлэһитэ

Кэрэ эйгэтигэр

МУЗЫКА БЭРИНИИЛЭЭХ САЛЛААТА

Нам улууһугар музыка мунутуур сайдан турар кэмэ. Музыкальнай культура сайдыытыгар анал үөрэхтээх специалисттар оруоллара улахан суолталаах. Ол курдук, быйыл 85-с хаарын ууларбыт самодеятельнай композитор Сысолятин Егор Гаврильевич Герцен аатынан Хотугу норуоттар пединституттарыгар 1953 с. естественнай факультеты сэргэ икки сыллаах музыка учууталларын факультетын бүтэрээт, төрөөбүт оройуонугар төнөн, Намынан, Бөтүнүнэн, Үдэийинэн, Граф Бизерэгинэн, 2 №-дээх СПТУ уус-уран салайааччыта уонна Кыһыл Дэриэбинэ, Бөтүн, Модут с/к, кэлин СДК сабиэдиссейинэн, худругунан, баяниһынан олус сөбүлээн, 50 сыл устата күүһүн харыстаабакка үлэлээн «Музыкада бэринилээх бастың салаат» аатын ылыаһын ылар. Оскуола бүппэт үлэтигэн ордон, спорт кэнниттэн түүннэри кулуупка репетиция ыһтан, дьону мунһан народнай оркестр ансамбылларын ханна да сырыттар тэрийэрэ дэриэбинэ улахан событие этэ. Ону таһынан, солистары, ансамбыллары, хордары фестиваль ааһы сценада салайан таһаарара. Репертуар кырыымчык кэмизгэр, бэйэтэ суруйбут патриотическай, лирическай ырыаларын дьон дьүүлүгэр таһааран, дьону көбүлүүрө билингэ диэри ахтыллар.

1977-80 сс. Дальнай Востокка Хабаровскайга тийэн зональнай СПТУ-лар көрүүлэригэр хайҕанан, лауреат, дипломант буолан кэлбиттэрэ — бэйэтэ история. 1978 с. республикада бастакынан тэриллибит «Туллук хаара» мелодистар түмсүүлэригэр 10-ча киһи чилиэнинэн кизирэн А.Ф. Шестаков (1925-94 с.), Е.Г. Сысолятин (1929 с.), И.А. Бубякин (1932 с.) самодеятельнай композитор аатын урут ыгыттар республикада да улахан сонун этэ. Намга анал үрдүк үөрэхтээх хормейстердар Е.А. Кутукова (1974 с.), Ф.Н. Лукина (1973, 77 сс.), А.П. Сивцева (1976 с.), И.А. Парников (1977 с.), кэлин А.Н. Баишева (1987 с.), А.И. Олесова (1983 с.), С. Тимофеева (1984 с.) кэлэн үлэлээн, вокальнай-хоровой коллективтар таһымнара үрдээбит. Кинилэр ортолоругар соҕото эр киһи хормейстер-баянист Е.Г. Сысолятин бэрт уһуннук сыраллаһан үлэлээбитэ, үтүө холобур буолбута. Дэгиттэр талаана, сэмэй бэрт буолан, ол сағана ситэри сыаналаммытаҕа. Конкуренция да улахан мэхэйдиэрэ чуолкай.

Композитор 80 сааһын көрсө ветераннар сабиэттэрэ (предс. И.З. Кривошапкин), библиотека (сэб. З.И. Лукина) буолан «Кэрэ дойдум — Нам сирэ» ырыанньыгын 100 экз. таһаарыта күүтүүлээх этэ. Манна автор 3 вокальнай-хоровой цикла кизирбитэ: патриотическай ырыалара; «Үлэ — айар сир үрдүн» ырыалара; лирическай тема. Бастакы 1959-60-70 сс. ырыалара кизирбэтэхтэрэ итэҕэс эбит.

Егор Гаврильевич фестиваль ааһы эр дьон ансамбылыгар 15-17 киһилээх коллективтары 2-3 куоластаан үөрэтэн патриотическай темада бэйэтин саҕа ырыаларын премьератын үчүгэй, үрдүк таһымна толорон, эр дьон хордарын тэрийбит эбит дьээтэххэ, оһун буолбат. Ордук маассабайдык Модут ыгытата толорон, кэлин 2000-2010 сс. диэри, мин көрөрбөр, бастың, кыра хордар этилэр. М.К. Аммосовка, И.Е. Винокуровка, сэриигэ анаммыт тематическай ырыаларга тэннээх суох этэ, В.А. Зырянов кэлиэн иннинэ.

Мань ахтан туран, Егор Гаврильевич 50-ча сыл хамнаһа суох общественнай үлээн ааҕыллар баянистар үлэлэрин сыаналаан, 85 сааһын туолбут юбиларга «Нам улууһун Бачуоттаах үлэһитэ» бэлиэ бэриллэрэ уолдыаста! — дии саныбын, бэрт уһун кэтэһии буолбута. Аныгы салалта, сорох түгэнгэ, кэлэн ааһар биир-икки күннээх «художниктарга» улуус иккилии улахан суолталаах аатын «чэлпэктик» биэрэр, туох да туһата суох сүтэн хаалааччыга улахан болдомто уураллара сыһалаах да, омнуолаах да дьээтэххэ оһун буолбат. Атын да холобурдар бааллар. Баччаанга диэри оһунор дьэитин да быһаарбатахтара. Кэлин, олохсуйбут сиригэр Модутка (1984 с.-н) Егор Гаврильевич элбэх оҕолоох дьэи кэргэнэ эргэ, кыра чааһынай дьэиэ, хантан да атын эбии хос, квартира көрдөөбөккө, сааһын тухары кырабастык оһорбуттарын, урукку салайааччылар В.П. Макаров, Чирковтар, Г.Н. Шамаев, Д.И. Ядрихинская, И.З. Кривошапкин, С.Д. Кобякова куруутун болдомтоҕо ылбакка «умна» оһорбуттар...

Онно Москва-Ленинград курдук столицалары 1948-53 сс. диэри сэри кэнниттэн 5 сыл чөлүгэр түһэрсэн, аччык, аас-туор олоххо харыстаммакка, бэйэтин кылаатын киллэрсипит сэри, тыыл ветеранын, күндү Егор Гаврильевичи 85 сааһын «бэлиэтээн туран», баарыгар туттарбыт дьэитин бүтэрэллэригэр күүс-көмө буоларгытыгар ыгырыахпыт этэ.

Ф.Н. ЛУКИНА, культура ветерана,
Б.А. ТАРАХОВСКАЯ, баянист-музыкант,
В.Н. СИВЦЕВА, тыыл, үлэ, самодеятельность ветерана

Бу күннэргэ «Энсиэли» хаһыат редакциятыгар Дьокуускай куораттан «Автогазсервис» тэрилтэ салайааччыта, урбаанныт Афанасий Иванович Васильев ыалдьыттаата.

Афанасий Иванович Москва куоракка автомашиностроительной институтка «Установщик газобаллонного оборудования в автомобиле» кууруһу бүтэрэн, гаас баллонун массыналарга туруорарга, гаас тэрилин өрөмүөннүүргэ көңүл (лицензия) ылбыт. Урбаанныт маннык кэпсээтэ, үлэтин сырдатта.

Аан дойду уопуттун
Аан дойдуга массыналарга туруорулар гаас тэриллэринэн идэтигэр бэрт элбэх хампаанна баар. Афанасий ырыынагы үөрэтэн көрөн баран, Италия «OMVL» хампаанньата онорон таһаарар тэриллэрин атыылаһарга быһаарыммыт. Бу хампаанна аан дойду ырыынагар 1976 сылтан эрэллээхтик хардыылаабыт. Бэрт үгүс күрстэһини аһан, барыстаахтык үлэлиир тэрилтэҕэ тийэ сайдыбыт. Саха уола Москва куорат хампаанньатын нөҕүө сакаастаан тэриллэри аҕалбыт. Италияттан толору комплекцияламмыт тэрилинэн хааччыллыбыт. Аҕыйах сыллааҕыта Россияҕа Польшаттан

«Методические рекомендации по организации проверки выполнения требований, находящихся в эксплуатации технических средств в случае внесения изменения в их конструкции» суругар гаас баллонун туруортарыга көңүл бэриллээтэ сокуонунан бигэргэннэ.

Быйыл алтынньы 17 күнүгэр Москваҕа «WASMA GASSU» аан дойдутааҕы быыстапка-конференцияҕа Россия ГИБДД-н технадзор салаатын начальнигын солбуйааччы Сергей Алексеевич Чипурин өссө төгүл бу суругу иһитиннэрдэ, ырытта, санаа атастааста. Конференцияҕа Италия, Кытай, Франция, Польша, Болгария уо.д.а. аан дойду хам-

ГААС ОТТУК – КЭПЭР КЭМ ЧАХЧЫТА

гаас баллонун тэрилин аҕалар буоллахтарына, кэнники сылларга хампаанналар үксүлэрэ итальянскэй тэрили ордорбуттар. Хаачыстыбата үчүгэйинэн, сыаната удамырынан массыналаах дьон итэҕэлин ылбыт. Производственной базабыт аныгы ирдэбилгэ эппиэттиир.

Өгө сыаната

«Автогазсервис» тэрилтэ гаас баллонун, туруоруутун, уопсайа 36 тыһ. солк. онорор. Ханнык баҕар мааркалаах легковой, таһаҕас таһар массынаҕа туруораллар. Докумуоннары 5000 солк. онороллор.

Россия ИДБМ-а көңүл биэрдэ
Аҕыйах сыллааҕыта ГАИ саппаас көлүгөһө онугар гаас баллона турарын бобо сылдыбыта. Ол гынан баран, Россия ИДБМ-а 2015 сыл сэттинньи 20 күнүнээҕи 13/5 – 8230 №-дээх

паанналарын бэрэстэбиитэллэрэ көхтөөхтүк кытыннылар. Омук сирдэригэр гөрүүчэй кырымчык буолан, гаас баллонунан барар массына ахсаана сылтан сыл аайы элбээн иһэр. Кыттааччылар Россияҕа газомоторнай оттук сайдар тосхоллорун ырыгыстылар.

Уопсай стандартынан докумуоннары онорон биэрэбит

2015 сыллаахха Россияҕа 3 государство кытыгастаах (Казакстан, Белоруссия, Россия) таможеннай союз олохтообут техникскэй регламенынан автотранспортнай техникаҕа уопсай стандарт баар. Ирдэбилгэ сөп түбэһиннэрэн, газобаллоннай тэрил туһунан анал ыстатыйа тахсыбыта. Ыстатыйаҕа этиллэринэн, хас биридди киһи анал докумуоннары онорторор.

РАСЧЕТ ЭКОНОМИИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ АВТОТРАНСПОРТА НА ГАЗОМОТОРНОЕ ТОПЛИВО				
		Средний расход топлива на 100 км, литр	Цена, руб.	Затраты на топливо на 100 км, руб.
АИ-92		15	49	735
Пропан-бутан (СУГ)		17,25	20	345
Экономия, руб.			Стоимость переоборудования, руб.	Окупаемость, мес.
на 100 км	Средний пробег	за год, руб.		
390	19 000	74 100,00	36 000,00	6

Средний пробег легкового автомобиля в России - 19 000 км.
Стоимость переоборудования - 36 000 руб.
В итоге, переход на газ позволяет вам сэкономить 74 100 рублей в год или по 390 рублей на каждые 100 километров пути.
При этом установка газобаллонного оборудования окупится уже через 10256 километров пути или 6 месяцев.

Докумуон онорторуута икки түһүмэхтэн турар. Бастакы түһүмэххэ Дьокуускай куоракка эбэтэр олорор сиргинэн госавтоинспекцияҕа техникскэй экспертиза барыллааһын түмүгүн онорторон көңүл ылабын. Ол кэннэ ГАИ-га сайабылыанна суруйабын.

Иккис түһүмэххэ гаас туруорааччыга сайаапка биэрэбин. Сайаапкаҕа техникскэй экспертиза боротокуолун сыһыарабын. Техникскэй тэрил олоххо куттала суох буолуутун хааччыйар бэрэбиэркэни аһар. Салгыы ГАИ-га техникскэй тэрил регистрациятаын сибидиэтилистибэттигэр гаас тэрилэ турбутун туһунан көннөрүү киллэртэрэбин. Кытархай өгнөөх докумуонна «ураты бэлиэлэр» диэн графаҕа анал бэлиэ оноруллар. Икки түһүмэхтээх баллону туруортары сүпсүгэ хампаанна үлэһиттэрин көмөтүнэн сэттэ күн иһинэн түмүктэнэр.

Гаас баллонун эрдэ туруортарбыт буоллаххына

Билинни ирдэбилинен эрдэттэн гаас баллонун массынаҕар туруортарбыт буоллаххына, көтүттэрбэккэ мэхэйэ суох айанныырын көңүллэнэр.

Хаачыстыбаны мэктиэлибит

Туруорар тэриллэрибит алдыаммакка – кээһэммэккэ сылдыалларын биир сыл мэктиэлибит. Баллоннарбыт 3 мм халыгнаах үрдүк хаачыстыбалаах ыстаалтан оноруллар. Сертификаттардаахтар.

25 атмосфераҕа бэрэбиэркэ ааспыттар. Баах 16 атмосфераҕа, таһаҕас таһар массына 4 атмосфераҕа боруоба барбыттар.

Газомоторнай оттукка көһүү барыстаах

Пропан уонна АИ-92 оттуктары сыанатыгар таһааран, тэҥнээн көрүүххэ. 100 км, ортотунан, АИ-92 оттук 15 л, онтон пропан-бутан 17,25 л барар. Сыанатыгар таһаардахха, 1 л АИ - 92 – 49 солк., пропан-бутан – 20 солк. тэҥнэһэр. 100 км АИ - 92 735 солк., пропанга 345 солк. ороскуоттанар. Пропанга 100 км 390 солк. барда, сылга 74.100.00 солк. ороскуоттанна. Ол аата тэрилинэн 36000 солк. атыыласпыт буоллахпыттына, сыл аҕарынан ороскуоппутун саптыбыт. Онтон салгыы барыспытын аабынабыт.

Сылга Россияҕа легковой массына, ортотунан, 19000 км сүүрэр.

Клиент хайдах төлөһөр?

Икки көрүгүнэн төлөһүүн сөп: уу харчынан эбэтэр кредит ылар. 25% кредити «Альфа-банк» нөҕүө биэрэбит. Бастакы усунуоһа суох 6 ыйтан саҕалаан 3 сылга диэри төлүүн сөп. Дугагары бэйэбит базабытыгар тутта онорон биэрэбит. Ирдэнэр докумуоннарга барытыгар сүбэ биэрэбит, кылгас кэм иһигэр оноробут. Юридическай өттүн эмиз көрөбүт.

Улууска тахсан өгөнү онорорухпутун сөп

Клиеннарбытыгар утары баран, түөрт - биэс массына баар буоллабына, улуус киинигэр эбэтэр нэһиликтэргэ тахсан, гаас баллонун туруоруохпутун, докумуоннары онорсуохпутун сөп. Дьон баҕатын учуоттаан, араас табыгастаах үлэ көрүгүнэрин толкуйдуубут.

Биһиги координаттарыт: производственной база аадырыһа: Дьокуускай куорат Бүлүү трактатын үһүс км 7 «Г» №-э

«Автогазсервис» директора: Афанасий Иванович Васильев
Директор солбуйааччыта: Николай Максимович Петров
Намга гааһынан заправкалыыр сервис директора: Михаил Семенович Заболоцкий
Заправкалыыр сирэ, кэмэ: Нам с. өрөбүлтэн ураты күн аайы сарсыарда 9 ч. киэһэ 6 ч. диэри ГАИ поһун аттыгар
Үлэ телефона: 26 – 26 – 17
Директор телефона: 702 – 046
Электроннай почта: avtogas16@mail.ru
vatcan: 89142263735

Биһиги сүүрүн батыһар санаабыт – клиенттэ табыгастаахтык, кылгас кэмгэ, удамыр сыанаҕа өгөнү оноруу. Аан дойдуга биһирэнэр тэрилинэн хааччыйыы, клиент харчытын кэмчилээһин, хаачыстыбаны мэктиэлээһин.

Гаас баллонунан оттуктаһыы – кэлэр кэм чахчыта. Биһигини үлэлэһин – кэлэр кэмгэ хардыылаан.

Кэпсээтэ Анастасия КОРЯКИНА

Понедельник, 14 ноября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.05 Контрольная закупка 12+

Вторник, 15 ноября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00 Новости
09.10, 04.20 Контрольная закупка 12+

Среда, 16 ноября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.25 Контрольная закупка 12+

Четверг, 17 ноября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.25 Контрольная закупка 12+

Пятница, 18 ноября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.25 Контрольная закупка 12+

09.50 Жить здорово! 12+
10.55, 03.25 Модный приговор 12+

Суббота, 19 ноября

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.15 Х/ф «Солдат Иван Бровкин» 12+

Воскресенье, 20 ноября

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Х/ф «Иван Бровкин на целине» 12+

жество 16+
01.35 Х/ф «Короли улиц 2. Город моторов» 18+

Понедельник, 14 ноября

06:30 Дойдум дьоно (Хотун Булуу ТВ) 6+
07:00 Сага күн-Новый день 6+

Вторник, 15 ноября

06:30 Дойдум дьоно (Хаггала ТВ) 6+
07:00 Сага күн-Новый день 6+

Понедельник, 14 ноября

06:30 Дойдум дьоно (Хотун Булуу ТВ) 6+
07:00 Сага күн-Новый день 6+

Вторник, 15 ноября

06:30 Дойдум дьоно (Хаггала ТВ) 6+
07:00 Сага күн-Новый день 6+

ТВ) 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Прогресс 6+

Среда, 16 ноября

06:30 Дойдум дьоно (Бэрдьигэс ТВ) 6+
07:00 Сага күн-Новый день 6+

Четверг, 17 ноября

06:30 Дойдум дьоно (Панорама ТВ) 6+
07:00 Сага күн-Новый день 6+

15:00 Дойдум дьоно (Хангала ТВ) 6+
15:30 Тья сирэ 6+

Пятница, 18 ноября

06:30 Дойдум дьоно (Нурба ТВ) 6+
07:00 Сага күн-Новый день 6+

Суббота, 19 ноября

07:15 ТВ-спорт 6+
08:15 Дойдум дьоно (Сунтаар ТВ) 6+

гри ТВ) 6+
09:45 Будем вместе 6+

Воскресенье, 20 ноября

07:15 ТВ-спорт 6+
08:15 Тыннаах дорбон 6+

СУББОТА, 19 НОЯБРЯ

23.55 "Потомки". (США, 2011г.) Драма.

Главный герой - богатый гавайский землевладелец. Он вместе с двумя дочерьми предпринимает попытку найти любовника жены, искренне веря, что таким образом спасет семейный очаг.

РОССИЯ

Понедельник, 14 ноября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Вторник, 15 ноября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Среда, 16 ноября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Четверг, 17 ноября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Пятница, 18 ноября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Понедельник, 14 ноября

12.30 Д/с «Безграничные возможности» 12+

Вторник, 15 ноября

12.30 Д/с «Безграничные возможности» 12+

Среда, 16 ноября

12.30 Д/с «Безграничные возможности» 12+

Четверг, 17 ноября

12.30 Д/с «Безграничные возможности» 12+

Пятница, 18 ноября

12.30 Д/с «Безграничные возможности» 12+

Суббота, 19 ноября

12.30 Д/с «Безграничные возможности» 12+

Воскресенье, 20 ноября

12.30 Д/с «Безграничные возможности» 12+

Понедельник, 14 ноября

12.30 Д/с «Безграничные возможности» 12+

Вторник, 15 ноября

12.30 Д/с «Безграничные возможности» 12+

Обуруотчуттарга сүбэлэр

Кыһыҥны салаат
Састааба: 1 кг помидор, 600 гр моркуоп, 500 гр эриэппэ луук, 1 кг хаппыста, 500 гр минньигэс биэрэс, 500 гр овурусуу. 1 ыстакаан мас арыгыта, 5 ост. ньуоска 9%-наах уккус, 2 ост. нь. туус, 4 ост. нь. саахар. Обуруот аһын барытын бэйэбит сөбүлүүргүтүнэн бысталыгыт, тууһу, саахары, уксуһу уонна арыыны эбэбит. Салаат оргуйбутуттан аабыллан, 20-30 мүн. буһарыллар,

ууга икки ост. ньуоска туус, биир ост. ньуоска саахар, үс устуку лавровой лиис, 8 уст. төгүрүк биэрэс, 1 уст. гвоздика, 1 ост. ньуоска 9 %-наах уккус. Маринад оргуйар, хаппыстага кутулар, баанкага кутан, капрон хаппыһынан хаппахтаан баран, сөрүүн сиргэ уурабыт. Үс хонугунан сиэниллэр.
70 %-наах уксуһу хайдах убатан, 1 ост. ньуоска 70 %-наах уккустан 9 %-наах онгоробутуй?
9 %-наах уккус онгорор буоллахпытына, 1 ост. ньуоска 70

та, сүбүөкүлэ аһара кутулар, саахар аһарын, сүбүөкүлэни, онтон моркуобу кутабыт. Оргуйа түспүтүн кэннэ саахар ордугун кутабыт. Кыра уокка ууран буһарар ордук, чесногун, биэрэһин, тууһун, уксуһун быраабыт. Буспут салааты бэлэм иһиттэргэ кутаттыгыт.
Трубочка хаппыста
Састааба: 1 уст. хаппыста, 2 уст. моркуоп, 1 өлүүскэтэ, 2 уст. чеснок. Хаппыстаны ууга буһаран ылабыт, голубцыга курдук, аһары буһарбаккыт. Утун си-

1 биэдэрэ кырбаммыт толору хаппыста, 1-2 уст. обургу моркуоп теркаланар.
Ороһуол бэлэмнибит: 2,5 л уу, 1 ыст. мас арыгыта — 200 гр., 1 ыст. саахар, 3 толорута суох ост. ньуоска туус, 5-10 уст. хара төгүрүк биэрэс, 3-4 уст. Укроп зонтига, ол суох буоллабына, укроп сиэмэтэ кутулар. 3-4 лавровой лиис, 3 ост. ньуоска 9 %-наах уккус, 0,5 ыст. кырбаммыт чеснок. Ороһуолга сууруллубуту барытын миискэбэ кутан баран, 5-10 мүн. оргутан тэптэрэн биэ-

Бэлэм маринады хаппыстага кутабыт. Миискэбэ онгорбут буоллахпытына, престижит, тугунан эмэ баттатабыт, 2-3 күнүн салаат бэлэм.
Хачыгырыр хаппыста
Састааба: 5 кг хаппыста, 1 кг моркуоп, 1 кг араас дьүһүннээх биэрэс, 800 гр эриэппэ луук, 0,5 ыст. саахар — 100 гр., 0,5 ыст. мас арыгыта — 100 гр. б ост. ньуоска 9 %-наах уккус, 4 ост. ньуоска туус. Обуруот аһын барытын солломкалыгыт. Сэрэнэн булкуйа-булкуйа тууһун,

КИМ ХАҤААСТААХ — ОСТУОЛА ӨРҮҮ АСТААХ

иһиттэргэ кутан уурабыт.
Кыһыҥны борц
Састааба: 2 кг сүбүөкүлэ, 1 кг моркуоп, 2 кг помидор, 1 кг хаппыста, 1 кг эриэппэ луук, 3 ост. ньуоска мас арыгыта, 1 ост. ньуоска 9 %-наах уккус, туус. Обуруот аһын барытын быһабыт уонна 20 мүн. буһарабыт.

%-наах уккус ылан, иһиккэ кутабыт. Ол үрдүгэр 7 ост. ньуоска уу кутулар. 9 %-наах уксуһу онгорон таһаардыгыт.
Холобур: 6 %-наах уккус онгорор буоллахпытына, 1 ост. ньуоска 70 %-наах уккустан иһиккэ ылан кутабыт. 11 ост. ньуоска уу кутабыт, 6 %-наах уксуһу онгорон таһаардыгыт. Астыыр киһи 9 %-наах уксуһу бэйэтинэн туттара ордук.

идэлигит, начыыҥката онгоһулар. Моркуобу кыра арыгыта эриэппэ луугу кытта буһаран ылабыт. Начыыҥкатыгар чеснок 1 өлүүскэтин, туус, биэрэс, кориандр кутан баран, хаппыста сэйирдэтин тэнтитэн уурабыт. Бэлэм моркуоптаах начыыҥкатын кыратык кутан баран, трубккалы эрийэбит, бэлэм 3 л баанкага трубккалары сэрэнэн уурталыгыт уонна бэлэм ороһуолу кутабыт.

рэфит. Кыратык сойута түһэн баран, бэлэм хаппысталаах иһиккитигэр кутабыт, үчүгэйдик булкуйан биэрэбит. Киэһэ онгоһуллубуту бооллабына, сарсыарда иһиттэргэ кутан таһаарабыт.

саахарын, арыытын, уксуһун кутабыт. Обуруот аһын биир-биир кута-кута булкуйабыт. Киэһэ онгордохтугунан, сарсыарда иһиттэргэ кутан таһаарабыт.

Сүбүөкүлэттэн икра
Састааба: 1 кг сүбүөкүлэ, 1 кг моркуоп, 1 кг эриэппэ луук, 2 кг помидор. Обуруот аһын тус-туһунан кыра мас арыгыгар буһаран ылабыт, барытын мясорубкага эрийэбит, туус, мэлиллибит (молотый) биэрэһи кутан баран, кыра уокка буһаран ылабыт.

Корейскай салаат
Састааба: 3 кг хаппыста, 3-4 уст. моркуоп, 1-3 чеснок төбөтө, 9 %-наах 50 мл уккус, чесногу сөбүлүүргүтүнэн кутунг.
Ороһуол: 1,5 л уу, 1 ыст. саахар, 1 ыст. мас арыгыта, 3-4 уст. лавровой лиис, 3 ост. ньуоска туус.

Ороһуол: 1 л ууга 2 ост. ньуоска туус, 80 гр мас арыгыта, 5-10 уст. гороховай биэрэс, чеснок өлүүскэтэ, 4 ост. ньуоска саахар, 9 %-наах 80 мл уккус.

Козье мямо
3 л баанкага толору түөрт мундуктуу быһыллыбыт хаппыстаны уонна солломкалы быһыллыбыт 1-2 уст. моркуобу бэлэмнигит.
Маринад: онгоһулар 1 л ууга 2 ост. ньуоска туус, 3 ост. ньуоска саахар, 2/1 ыст. аһара 100 гр мас арыгыта. Маринады 5 мүн. тэптэрэн ылабыт. Тахсарын сағанна 1 ост. ньуоска 9 %-наах уккус кутулар. Чеснок 1-2 өлүүскэтэ, 5 уст. төгүрүк биэрэс, 2 уст. лавровой лиис маринадка кутулар.

Түргэн хатан хаппыста
Биир хаппыста сүрээһин (кочан) бөдөн түөртүгү кубигынан быһабыт. Онно биир улахан моркуобу, биир орто сүбүөкүлэни теркалаан эбэбит. Маны барытын кестүрүүнкэбэ булкуйан угабыт. Хаппыста үрдүгэр моркуоп ууран дыапталга (слой) онгоробут.

Түргэн хатан хаппыста
Биир хаппыста сүрээһин (кочан) бөдөн түөртүгү кубигынан быһабыт. Онно биир улахан моркуобу, биир орто сүбүөкүлэни теркалаан эбэбит. Маны барытын кестүрүүнкэбэ булкуйан угабыт. Хаппыста үрдүгэр моркуоп ууран дыапталга (слой) онгоробут.

Ханаайкаларга сүбэлэр
Холобур: 1 ыст. мас арыгыта — 200 гр., 1 ыст. саахар — 200 гр., 0,5 ыст. - 100 гр. 1 ост. ньуоска = 10 гр., 1 ч. ньуоска = 3 гр.

Сүбүөкүлэ салаата
Састааба: 3 кг сүбүөкүлэ, 1 кг моркуоп, 1 кг помидор, 100 гр чеснок, 1-2 ыст. мас арыгыта, 0,5 ыст. - 100 гр саахар, 1 ч. ньуоска толору кыһыл мэлиллибит биэрэс, 3 ост. ньуоска туус, 9 %-наах уккус. Сүбүөкүлэни, моркуобу солломкалы эбэтэр комбайнна бысталыгыт. Кестүрүүнкэбэ мас арыы-

Сыты амтаннаах салаат
Састааба: 1 кг хаппыста, 1 уст. моркуоп, чеснок 1 өлүүскэтэ.
Ороһуол: 500 гр уу, 2 ост. ньуоска саахар, 1 ост. ньуоска туус, 0,5 ыст. мас арыгыта, 4 ост. ньуоска 9 %-наах уккус, 2 уст. лавровой лиис, 4 уст. төгүрүк биэрэс. Хаппыста, моркуоп теркаланар, чеснок кыра гына быһыллар. Бэлэм ороһуол итиилии хаппыстага кутулар уонна булкуйан биэрэбит. Бэлэм салаат сойбутун кэннэ, холодильникка уурабыт, салааккыт бэлэм.

Түргэн хатан хаппыста
Биир хаппыста сүрээһин (кочан) бөдөн түөртүгү кубигынан быһабыт. Онно биир улахан моркуобу, биир орто сүбүөкүлэни теркалаан эбэбит. Маны барытын кестүрүүнкэбэ булкуйан угабыт. Хаппыста үрдүгэр моркуоп ууран дыапталга (слой) онгоробут.

Ханаайкаларга сүбэлэр
Холобур: 1 ыст. мас арыгыта — 200 гр., 1 ыст. саахар — 200 гр., 0,5 ыст. - 100 гр. 1 ост. ньуоска = 10 гр., 1 ч. ньуоска = 3 гр.

Сүбүөкүлэ салаата
Састааба: 3 кг сүбүөкүлэ, 1 кг моркуоп, 1 кг помидор, 100 гр чеснок, 1-2 ыст. мас арыгыта, 0,5 ыст. - 100 гр саахар, 1 ч. ньуоска толору кыһыл мэлиллибит биэрэс, 3 ост. ньуоска туус, 9 %-наах уккус. Сүбүөкүлэни, моркуобу солломкалы эбэтэр комбайнна бысталыгыт. Кестүрүүнкэбэ мас арыы-

Сыты амтаннаах салаат
Састааба: 1 кг хаппыста, 1 уст. моркуоп, чеснок 1 өлүүскэтэ.
Ороһуол: 500 гр уу, 2 ост. ньуоска саахар, 1 ост. ньуоска туус, 0,5 ыст. мас арыгыта, 4 ост. ньуоска 9 %-наах уккус, 2 уст. лавровой лиис, 4 уст. төгүрүк биэрэс. Хаппыста, моркуоп теркаланар, чеснок кыра гына быһыллар. Бэлэм ороһуол итиилии хаппыстага кутулар уонна булкуйан биэрэбит. Бэлэм салаат сойбутун кэннэ, холодильникка уурабыт, салааккыт бэлэм.

Сыты амтаннаах салаат
Састааба: 1 кг хаппыста, 1 уст. моркуоп, чеснок 1 өлүүскэтэ.
Ороһуол: 500 гр уу, 2 ост. ньуоска саахар, 1 ост. ньуоска туус, 0,5 ыст. мас арыгыта, 4 ост. ньуоска 9 %-наах уккус, 2 уст. лавровой лиис, 4 уст. төгүрүк биэрэс. Хаппыста, моркуоп теркаланар, чеснок кыра гына быһыллар. Бэлэм ороһуол итиилии хаппыстага кутулар уонна булкуйан биэрэбит. Бэлэм салаат сойбутун кэннэ, холодильникка уурабыт, салааккыт бэлэм.

Сыты амтаннаах салаат
Састааба: 1 кг хаппыста, 1 уст. моркуоп, чеснок 1 өлүүскэтэ.
Ороһуол: 500 гр уу, 2 ост. ньуоска саахар, 1 ост. ньуоска туус, 0,5 ыст. мас арыгыта, 4 ост. ньуоска 9 %-наах уккус, 2 уст. лавровой лиис, 4 уст. төгүрүк биэрэс. Хаппыста, моркуоп теркаланар, чеснок кыра гына быһыллар. Бэлэм ороһуол итиилии хаппыстага кутулар уонна булкуйан биэрэбит. Бэлэм салаат сойбутун кэннэ, холодильникка уурабыт, салааккыт бэлэм.

Түргэн хаппыста
Хаппыстаны синньигэс гына бысталыгыт, икки улахан моркуобу теркалыгыт, тууһуугут, булкуйан биэрэбит. 3 литрдээх баанкаларга эбэтэр обургу тааска, миискэбэ хаппыстабытын угабыт.

Түргэн хаппыста
Хаппыстаны синньигэс гына бысталыгыт, икки улахан моркуобу теркалыгыт, тууһуугут, булкуйан биэрэбит. 3 литрдээх баанкаларга эбэтэр обургу тааска, миискэбэ хаппыстабытын угабыт.

Түргэн хаппыста
Хаппыстаны синньигэс гына бысталыгыт, икки улахан моркуобу теркалыгыт, тууһуугут, булкуйан биэрэбит. 3 литрдээх баанкаларга эбэтэр обургу тааска, миискэбэ хаппыстабытын угабыт.

Түргэн хаппыста
Хаппыстаны синньигэс гына бысталыгыт, икки улахан моркуобу теркалыгыт, тууһуугут, булкуйан биэрэбит. 3 литрдээх баанкаларга эбэтэр обургу тааска, миискэбэ хаппыстабытын угабыт.

Түргэн хаппыста
Хаппыстаны синньигэс гына бысталыгыт, икки улахан моркуобу теркалыгыт, тууһуугут, булкуйан биэрэбит. 3 литрдээх баанкаларга эбэтэр обургу тааска, миискэбэ хаппыстабытын угабыт.

Оҕо иһиттэ — барыбыт дыалабыт

ОҕО УҤ УҤААННА БАРАРЫГАР ХАЙДАХ БЭЛЭМНИИБИТ?

Оҕо төрүүбүтүн чугас дыоно: төрөһүттэрэ, эбэтэ, эһэтэ буолаллар. Саамай күндү киһитэ — ийэтэ. Оҕо ийэтин сылааһын, таптальын диригинг ингэринэр. Ийэтэ тугу гынарын барытын үтүктөн тэҥнэ онгорор, үөрэнэр. Чугас дыоно сыллыы-ууруу, көрө-истэ, үөрэтэ-такайа сылдьаллар. Ол гынан дьиэ таптальгар угуттана сылдыбыт оҕо уһууаанна барар кэмэ кэлэр. Төрөһүттэрэ кэлэллэр-бараллар, тугу эрэ атын — истибэтэх дойдутун кэпсэтэллэр. Биир күн ийэтинээн маһаһын көрөн, саҥа таҥас ылылар. «Мин оҕом улаатта, оҕо саадыгар барар», - диин билэр дьүөгэтигэр кэпсирин истэн олус соһуйар. Хаһан, ханна, тово барар? Оҕо төбөтүгэр араас боппурус кириэр, дьиэлээн иһэн ыйыппытыгар, «сотору көрөөр» диин ийэтэ мичээрдиэр.

соҕус түргэн үлүгэрдик сыллаан ылаат, «сүтэн» хаалла. Киэн хоско иитээччини кытта сийэттиһэн кириэрэ, кини курдук кырачаан дьон оонньоон үөрэллэр, сорохторо ытаан көтөхтөрөн олоролор. Кини оонньоон да, ытыан да билбэтэ, чинчийдирди олоппоско баран олорон ийэтэ тово манна кинини хаалларбытын, кэлэрин дуу, кэлбэтин дуу таайа түннүгү одуулуу олорто. Төрөһүттү оҕом улаатта да диин уонна үлэбэ тахсар буолан, оҕотун эрдэ оҕо саадыгар биэрэр. Бу кэмтэн оҕо саҥа олоххо үктэнэр. Кини уйулууһугар улахан уларыыһылар тахсаллар. Сорох оҕо чэпчикитик үөрэнкөтөн уһууаанна барар. Саҥа додоттордоһор, элбэби билэр, сайдар. Онтон сорох оҕо майгыта уларытар, улааппыт дьибит оҕолоро төттөрү түһэр, аанһа аһаабат, хаппырыстыыт. Сарсыарда айы саадыгар барымаары ытаһын бөвө буолар. Сотору уулабыт. Канныки үөрэнэн ийэтин сүрээһин уоскутар.

быт оҕо саадытын кэпсээн.
✓ Оҕо саады дьибэит таһыгар таларгыт сөптөөх. Бииргэ оонньоор оҕолорун кытта биир бөлөхкө түбэстэһинэ, адаптация барарыгар чэпчэки буолуо.
✓ Режимин эрдэттэн кыраллаан уларытын. Эрдэ турурун, утугун. Күнс утуйбат буоллабына, тэҥнэ сытан остуруйата ааһын, кэпсээн. Телевизор көрөрүн, телефонунан оонньоорун аччатарга кыһаллын.
✓ Бэйэтин көрүнэ (аһы, сууна-тараана, таҥна, туалетты) үөрэнэригэр кыахта биэрин. Кини оннугар барытын онгоро сатааман.
✓ Оонньоуругар, хамсанарыгар мэйһидээбэт, холку, сөптөөх таҥаһы талан таҥыннарын.
✓ Бастакы нэдиэлэлэргэ күнагардыгыта сырыттыннарын, иитээччини кытта күннээби сылдыгытын ыйытылаһын, билсин. Өр ытыыр буоллабына, психолог сүбэтин истин.
✓ Оҕобутун хайдах курдук күүскэ таптыргытын, кини туһунан умнубаккытын кэпсээн. Үлэлииргитин, дьибэтигэр кэлэн ыларгытын быһааран этин. «Туолбаты» эрэннэримэн, «бариккэ» үөрэтимэн.
✓ Дьиэлээн иһэн тугу көрбүтүн, онгорбутун, кимниин билсиритин, оонньообутун ыйыталаһын, истин сыһыны олохтоон.

Максимальная скорость — до 8 мбит/с. Несколько тарифных планов позволят выбрать наиболее удобный для вас вариант. Есть ограничения дневного лимита трафика. Подробнее по тел.: (4112) 50-00-50; сайт - tctr.ru

Advertisement for TCTR satellite internet. Features include: speed up to 10 Mbit/s, price from 1400 rubles per month. Contact: 50-00-50, www.tctr.ru. Images show a person in winter gear and a house.

П.А. ЖИРКОВА, 2 №-дээх «Кустук» оҕо саадын иитээччитэ

«ТУЙМААДА» – ТУҢАЛААХ ХАҢЫАТ

«Туймаада» хабар эйгэтэ киэнг: олоххо баар бары проблеманы олоччу таарыйар, ону тустаах балаһалар сырдаталлар. «Туймаада-дайджест» рубрикада киин бэчээт көнүл сонуннарын эмиэ олус сөбүлээн ааһабыт.

Сорох дьон кэрээнэ суох быһыыларын, сатала суох баһырхай хамнастарын арыяаччы, бар дьон дүүүлүгэр таһаарааччы эмиэ бу хаһыат. «Туймаада» араас көрүүлээх ааптардары тэнник тутан бэчээттирэр – киин биир уратыта. Орто уонна эдэр саастаах ааптардар кэккэлэрэ улам хангаан иһэрэ хайһааных эрэ тустаах.

«Туймааданы» Саха нуруотун дьолугар тахсар хаһыат диэн быһаччы этэбин. Истэн-тастан араастаан дьайыы күннэтэ күүһүрэр кэмигэр «Туймаада» аһаҕастык суруйан саха дьонун толкуйдатар, инники суолун ыйан биэрэр, сүбэлиир-амалыыр.

«Туймаада» редакцията көнүлүк үлэлиир туһугар өйбүллэ эмиэ наадырар. Нэһилинньэ өтүттэн көхтөөх сурутуу, мин санаабар, саамай улахан өйбүл буолуох этэ.

Онон, дьын көнүл «Туймаада» хаһыаты суруттарытыгар ынҕырабын. Ааһың, кэрэхсээн!

Иван БУРЦЕВ, эколог, СР айылҕа харыстабылын туйгуна.

***

Сурутуу сыаната Дьокуускайга уонна киин улуустарга – 1180 солк. 62 харчы, Бүлүү бөлөх уонна хотугу улуустарга – 1421 солк. 04 харчы. Сүүйүүлээх сурутууга УС СУРҮН БИРИИС: 1-кы супер-приз – «Синтай» тыраахтар, 2-с супер-приз – 100 тыһ.солк., 3-с супер-приз – 50 тыһ.солк. уу харчынан! Ону сэргэ сыаналаах бириистэр: ж/к телевизор, холодильник, суотабай телефон. Маны сэргэ атын үчүгэй бириистэр эмиэ баар буолуохтара.

Кэлэр сылтан «Туймаада» хаһыат улуустарга сурутуунан эрэ тарҕаныа. «Туймаада» сурутун, бириистэ сүүйүн!

УВАЖАЕМЫЕ ЖИТЕЛИ НАМСКОГО УЛУСА!

«Намская ЦРБ» доводит до Вашего сведения, что выявлены случаи продажи бесплатных талонов к врачу-стоматологу третьими лицами. В данном случае купленные талоны будут считаться недействительными. Прием врача стоматолога-терапевта проводиться не будет. Бесплатные стоматологические талоны выдаются только на имя обратившегося или на имя его непосредственного родственника.

Ритуальные услуги, принадлежности.

Тел. 89141018019, с. Намцы, ул. Ойуноского, 2 (здание Охотобщества).

Магазин «Диана» (здание универмага) приглашает на большое поступление унтов фабрики «Сардана» и «Сахабулт». Также принимаем заявки.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Профессиональная оценка недвижимости, техники, квартир, имущества, наследства, оружия, сельхозоборудования и т.д. Тел. 89142640988, с. Намцы, ул. Ойуноского, 2 (здание Охотобщества)

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ НАМ УЛУУҔУН ОЛОХТООХТОРО!

«Төрүт уу» тэрилтэ «Олонхо» атыы дьиэтигэр үлэ күнүгэр 9.00. чаастан 19.00. чааска диэри, баскыһыаннааҕа 10.00. чаастан 18.00. чааска диэри үлэлиир. Дьиэҕэ тиэрдэн биэриги диспетчерэ 10.00. чаастан 18.30. чааска диэри үлэлиир. Билсэр телефоннар: 8-924-873-73-11, 8-914-300-11-70. Баскыһыаннааҕа дьиэҕэ тиэрдии оҕоһуллубат.

Аппааныга Л. Левин ул. 3 №-гэр атыыланар (урукку кулууп киинбүдкэ). Үлэ күнүгэр 9.00 чаастан 18.00 чааска диэри. Баскыһыаннааҕа үлэлээбэт.

Продаю участок в с. Намцы. Можно на мат. капитал. Тел. 89246619102

Срочно продаем участок Коччу 2, сухой, собственность, цена -- 250 т.р. Возможен торг. Тел. 89248708417, 89143012135 (можно ватсап)

Магазин «Диана» (здание универмага) приглашает на большое поступление унтов фабрики «Сардана» и «Сахабулт». Также принимаем заявки.

Грузовые перевозки. Тел. 89644258617, 89841160270

КЭРИЭСТЭБИЛ

Күндүтүк ахтар-саныыр кэргэним, аҕабыт, эһэбит Гоголев Николай Николаевич бу Орто дойдуттан барбыта сэтгэни 6 күнүгэр 40 хонугун туолла.

Биһиги аҕабыт Ульяна Иннокентьевна, Николай Николаевич Гоголевтар холкуостаах дьэ кэргэнгэ, Уус Алдан оройуонун Баатаҕай нэһилигэр бэс ыйын 26 күнүгэр үһүс оҕонон күн сирин көрбүтэ. Аҕыс кылааһы бүтэрэн, Суотту СПТУ-гар тракторист идэтин баһылыыр. Дүпсүн сопхуоска сылгыһытынан үлэлээбитэ. 1979-1980 сс. Обком путевокатын ылан Кириэс Кытыл биригээдэтигэр табаарыһынан Алексеев Иваннын сүбай сөһүгөрбүттэрэ. 1983 с. Пестряковтар улахан кыыстарын Татьянаны

кэргэн ылар. Икки кыыс оҕо-лоохтор. Улаханын Ленка диэн, кыратын кыыдааннаах кыһыны көрсө төрөөбүт кыһытын Кыыдаана диэн сүрэхтээбитэ. Сэтгэ сизэн тапталлаах эһэлэрэ.

Уһун, ыарахан ыарыттан биһиги кэккэбиттэн балаҕан ыйын 28 күнүгэр күн сириттэн туораата. Күндү киһиби ситэ олорботох олоҕун оҕолор, сизэннэрэ салгыахтара. Күндү кэргэним, аҕабыт, эһэбит сырдык мөссүөнэ, олорбут олоҕо, үлэлээбит үлэтэ үтүө холобур буолуоҕа, үтүө санаата үйэ-саас тухары биһиги сүрэхпитигэр, өйбүтүгэр-санаабытыгар куруук тыһыннаах буолуоҕа. Быдан дьылларга быраһаай, уһун уугар сымнаҕастык утуй...

Кэргэнэ, оҕолоро, күтүөтэ, сизэннэрэ, аймахтара

МАХТАЛ

Күндү аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит, үлэ, тыыл ветерана, тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ Кокорев Николай Иванович, Нам улуунун Хамаҕатта нэһилиэгин олохтооҕо, эмискэ ыараханньк ыалдыан, сирдээҕи олохтон күрэммитэ бу ый 6 күнүгэр 40 хонугун туолла.

Аҕабыт бүтэһик суолугар атаарар күннэрбитигэр биһиги аһыбытын тэнгэ үлэстэбит, күөс-көмө буолбут бар дьоммутугар, бары тэрилтэлэргэ барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Бастатан туран, «Уйгу» ООО коллективигар, чуолаан Сивцев В.И., Ядреев С.С., Хамаҕатта орто оскуолатын коллективигар, директор Дьяконов А.М., Салбан оҕуула-саадын коллективигар, директор Винокурова Н.Б., биригээлээх көмө оҕорбут дьонно Готовцева Г.Д., Жиркова М.А., Винокурова М.Г., Егорова А.И., Гаврильева Т.М., биригэ үөрэм-

мит 1975 с., 1990 с. выпускниктарга, чугас аймахтарбытыгар Кокорев С.Г., Кокарева М.Д., Мокрошупова С.И., Эверстова Л.И.

Маны таһынан сүбэ-а.а., өйбүл буолбут, истин-иһирэх ахты оҕорбут нэһилиэкиит үтүө-мааны, ытыктабыллаах дьоммутугар, үлэ ветераныгар, сэрии оҕдооботугар Аргунова Е.С., үлэ ветераныгар Канаева Е.Е., «Энсиэли» хаһыат редакторыгар Касьянов В.Г., чугас ыалбытыгар Иванова А.М., Аппааны олохтооҕор Дьяконова Ф.С., Хамаҕатта дьаһалтатын тыа хаһаайыстыбатын специалиһыгар Габышева Г.Ф.

Бары көмөлөспүт дьонно баһарабыт кытаанах доруобуйаны, үлүстүгэр ситиһини, дьэ кэргэннигитигэр бары дьолу-соргуну, үтүөнү-сырдыгы, кэрэни.

Кыргытара, уола, сизэннэрэ уонна күтүөттэрэ

Table with 4 columns and multiple rows containing obituaries and notices. Each row contains text about a deceased person, their family, and funeral arrangements. Columns include names like ЯДРЕЕВ, ОХЛОПКОВА, and details of their lives and deaths.

Кылаабынай редактор В.Г. Касьянов ОТДЕЛЛАР: редакторы солбуяааччы — 41496, хаһыаты тангыс — 41332, бухгалтерия — 41141, факс — 41141, 41496.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационной технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральнай сулууска СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламтык нүмэрэ — ШИ.НТУ14-0216. Сурукка ааккытын-суолугун, үлэтин, дьэҕит аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияҕа киирбит суруктар төнөрүллүбөттөр. Автор этэрэ хаһыат санаатыһын мэлдьи биир буолбат. «ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата. 678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложной ул. 4. E-mail: Namtsy41141@mail.ru

«Энсиэли» хаһыат РИС талылына, тангылына уонна бэчээттир сыһаар бэчээттэнэ. Аадырыһа: Нам сэл. Заложной ул. №4 Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лис Көңүл сыананан атыыланар Индекс — Р0005. Тираһа — 1283 Бэчээкэ илии баттаньтын графика — 12:00 ч. 10.11.2016 с. Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 10.11.2016 с.